ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXIII — Број 506
Субота, 9. септембар 1961.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

КРОЗ ВЕКОВЕ

НАЈЧУДНИЈИ ДВОБОЈ

Најчуднији двобој у историји вероватно је онај који се одиграо у Паризу 1880. године. Оба дуеланта, Фернан Серафен и Анри-Жан о'Камен, истовремено су пуцали један на другог и обојица су погодили — пиштољ свог противника. Тако је овај двобој завршен без жртава, на велико олакшање сведока двобоја, а вероватно и дуеланата.

ИНКА — ХИРУРЗИ

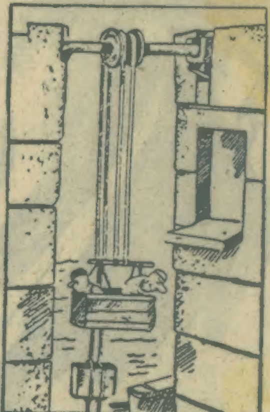
Велики свештеници краљевства Инка, поред својих верских дужности, обављали су и дужности лекара. У једној гробници у близи-

ни данашњег града Лиме нађена је мумија неког принца коме су свештеници — хирурзи после неке операције на мозгу, затворили лобању златном плочицом чија је површина 43 квадратна сантиметра и коју су за околне кости причврстили танким златним нитима.

АРХИМЕДОВ ЛИФТ

Архимед (287 — 212), највећи старогрчки математичар и физичар, још 256. године пре на-

ше ере начинио је у Сиракузи лифт који се помоћу противтегова могао подићи на висину од 28 метара.

ЛЕД С ЛИБАНСКИХ ГОРА

У време кад су Египтом још владали султани, током 205 година, у Каиро је сваког дана стизао караван од 14 камила који је с Либанских гора, удаљених 500 километара, доносио товар снега за хлађење напитака на двору.

ВЕШТАЧКА ПЛАЖА ЗА ГАЛЕБОВЕ

У Ници се гради вештачка плажа за галебове. Већ неколико година десетине хиљада ових птица имају лош обичај да се скупљају на аеродрому. Због тога су постале стална опасност за безбедност аеродрома. Пошто нису хтели да их униште, тражио се начин на који би се без свирепости могле уклонити са авионских писти. Позвани су стручњаци из Националног института да реше то питање.

Аеродром у Ници је једини у Француској који је саграђен на морској обали, па је незгодно да се уклоне птице које посећују обалу. За време летења специјалне екипе имале су дужност да растерују галебове ракетама кад су слетали или полетали авиони. Али, појавом млазњака опасности су се повећале: отвори на реактивним моторима ризиковали су увек да у себе повуку и птице у лету. Тада је решено да се примене научне методе.

Најпре је било потребно да се проуче крици птица да би се разликовали алармни крици, затим крици кад су у невољи, гладни итд. Сваки пут кад буде требало да се уклоне мали и велики галебови би ће довољно да одјекне крик за растеривање забележен на магнетофонској траци, или из гласноговорника на аеродрому.

На сваки начин то је само привремена мера. Научници сматрају да је важније да се реше основни разлози који подстичу галебове да ту радије слећу, него на неком другом месту. Изгледа да су ови разлози углавном због боје и ткива писте. За сада се гради вештачка плажа од песка на крају аеродрома. Надају се да ће је птице усвојити као своје будуће место слетања. Касније ће се наставити са испитивањима да би се видело које боје привлаче или одбијају галебове.

»И ОТАЦ И МАЈКА«

Два голема брда заузимају средину Цејлона и спуштају се на све стране према мору, тако да су на ивицама од острва свуда простране равнице.

Још из далека осетио сам на крову мирисе које нам зелени крај шиљаше на сусрет. Палма је за Малајце што је камила за фелаха и бедуина, што је крава за Европљанина; а у први ред иде кокосова палма. Њено лишће служи за кров, а у сиротиње често и за дуварове од колебе; њено влакно се преде или плете у поњаве или асуре, једини намештај скромног земљорадног народа; сок од зеленог ораха је посве сличан животињском млеку, а около њега је слој белога нежнога меса, те се њима већи део становника храни и поји; љуска сазрелога ораха промеће се у руци урођенога у разнолико ситно кућевно посуђе, најзад се влакнаста љуска од ораха упреда у ужад и пајване којима се везују делови њихових филиграних кућа, саграђених из неколико стубова и греда кокосова дебла и застрти големим листовима исте биљке. Тако је кокосова палма као што видимо урођенику цејлонском „и отац и мајка“.

Цејлон је домовина чаја, каве, цимета, итд. Један од најпријатнијих излета, што сам празио у тропским пределима, био је у циметске плантаже. На удаљенијим брежуљцима виде се зелене пруге циметових бокора, а ови около нас разастиру своје мирисе. Међу њима живе птице особите лепоте и сјаја и облећу нас певуцкајући. Сингалезу је банана храна. Лугови од банане на Цејлону тако су бујни, зеленило је њихово тако јарко, да се не може поредити ни са каквом вегетацијом на свету.

Највећи део цејлонских становника сачињавају урођеници, такозвани Сингалези. Назив овај дошао је од Сингали, како се у санскритуназивље Цејлон. Сингалези су питом, вредан и интелигентан народ. Носе дугу плетену косу низ плећа. Одећа им се састоји из обојеног прсника и беле кратке сукње. Сингалез је у животу скроман и присебан; храни се као и Малабарац искључиво воћем и пиринцем и проводи вас дан у раду.

Мушки су махом високи и коштуњави, женске су веома правилна стаса, лепих црта, сјајне црне косе, дивотно лепих зуба.

Мене је, кроз све време док сам се бавио на Цејлону, савлађивао осећај да сам у колевци људског рода. Свакако је Цејлон једино место где човек може да се замисли у природном стању своме; храна му пада у уста скоро са сваког дрвета, у стручку сваке палме налази се извор за свеж напитак; блага топлота у кладу кокосове палме развија његову снагу без културног придевка — њему није од потребе да се чува од зиме, а од жеге може га заклонити сваки банански лист, па ако је потреба и кад су и двоје, као „Пол и Вирџинија“.

*

Ово је извод из књиге „Тамо амо по Истоку“ коју је написао др Милан Јовановић-Морски (1834—1896), лекар и књижевник који је „пропутовао Исток и Китај“, а 1882. вратио се у Србију.

СВЕ И СВАШТА О СРЦУ

Срце је орган који се најчешће помиње и кад човек није болестан. Каже се: „носи срце на језику“ (искрен је), „на крај срца“, „отвори срце“, „бити погођен у срце“, „притиснути некога на срце“ и слично.

☆

Срце човека до 70 година изврши за то време рад којим би се маса од једног килограма покренула 460.000 километара далеко.

☆

Убрзано лупање срца, које многи тумаче као обољење, не мора да буде знак болести То може да се појави и код потпуно здравог човека у разним случајевима — у одлучним моментима живота: у страху, радости, свађи и другим узбуђењима.

☆

Отрови који могу, само једном употребљени, да доведу до парализе срца и тиме изазову смрт, називају се „отрови срца“. Као најопаснији се сматра отров Индијанаца „кураре“ и цијанкали.

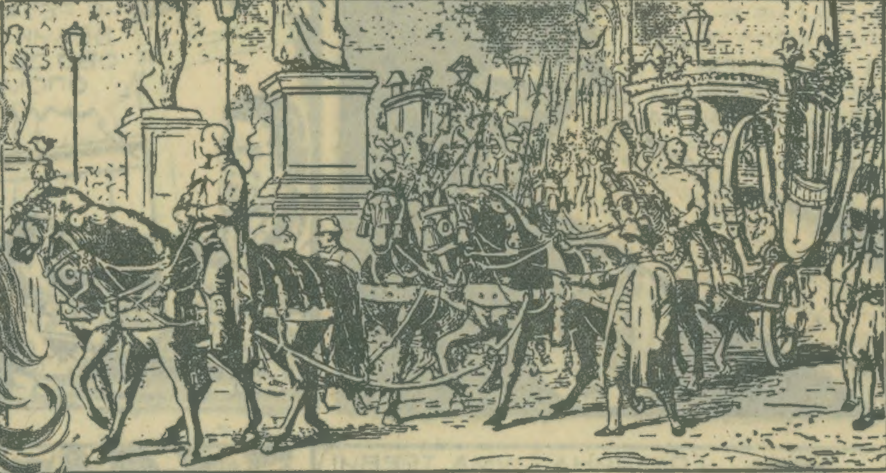
За годину дана срце пумпа кроз организам равно 5,000.000 литара крви. Значи кроз срце човека од 60 година прошло је 300 милиона литара крви.

☆

У последње време се умећу између срчаних комора, при обољењу залистака, делови од пластичне материје.

Ripley Веровали или не!

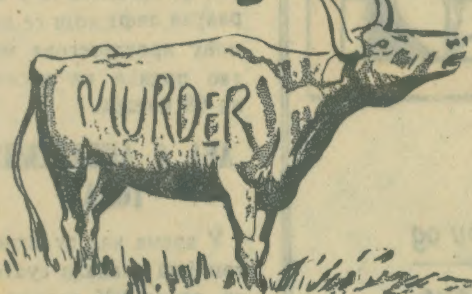

ЂУЗЕПЕ ЦЕРАЧИ
(1751 – 1802)
ИТАЛИЈАНСКИ ВАЈАР ОСУЂЕН У ПАРИЗУ НА СМРТ ЗБОГ ПОКУШАЈА АТЕНТАТА НА НАПОЛЕОНА БОНАПАРТУ ИЗДЕЈСТВОВАО ЈЕ КОД ВЛАСТИ ДА ДО ГИЉОТИНЕ ДОЂЕ У ПУРПУРНОЈ ОДЕЋИ РИМСКИХ ИМПЕРАТОРА ВОЗЕЋИ СЕ У ЗЛАТНОЈ КОЧИЈИ ЗА КОЈУ ЈЕ САМ ИЗРАДИО НАЦРТ
(30 ЈАНУАРА 1802)

МАРШАЛ ВИЛИЈЕМ ГОМ
(1784 – 1875)
ПОСТАО ЈЕ ПОРУЧНИК У ДЕСЕТОЈ ГОДИНИ
И СЛУЖИО ЈЕ У БРИТАНСКОЈ ВОЈСЦИ 95 ГОДИНА

РАТ РАНЧЕВА ЗБОГ ЈЕДНОГ БИКА
ЈЕДНОМ ЈЕДНОГОДИШЊЕМ БИКУ У ОКРУГУ БИГ БЕНД У ТЕКСАСУ БИО ЈЕ УТИСНУТ ЖИГ „УБИЦА“ ЗАТО ШТО СЕ РАСПРА ИЗМЕЂУ ДВА РАНЧА ОКО ТОГА КОМЕ БИК ПРИПАДА ПРЕТВОРИЛА У ПУШКАРАЊЕ У КОМЕ ЈЕ НАСТРАДАЛО 5 КАУБОЈА!

ЈЕЗЕРО **РИЛФУТ** У СЕВЕРНОЈ АМЕРИЦИ — ДУГАЧКО 23 И ШИРОКО 8 КИЛОМЕТАРА — ПОСТАЛО ЈЕ ТОКОМ ЈЕДНОГ ЈЕДИНОГ ДАНА КАО ПОСЛЕДИЦА ДОСАД НАЈЈАЧЕГ ЗЕМЉОТРЕСА У СЕВЕРНОЈ АМЕРИЦИ
(10 ДЕЦЕМБРА 1811)

4 СЛЕПЉЕНЕ ШАРГАРЕПЕ
ИЗРАСЛЕ СУ У ВРТУ ЛУСИ БРАУН ИЗ ЕЛСИНОРА (САД)

33 ГОДИНЕ
НОСИО ЈЕ СТАЛНО ИСТИ ШЕШИР ЧАРЛС СТУЛС ИЗ СИДНЕЈА (АУСТРАЛИЈА)

ВАЗДУШНА ПУМПА

Помоћу пумпе која се укључи у аутоматски упаљач

за цигарете, може се лако и брзо надувати гумени душек, чамац, лопта и слично.

ГАРДЕРОБЕРКА...

Без људске помоћи ради једно гардероберско постројење које се налази у Америци. Куке за одела учвршћене на једној бескрајној пантљици крећу се полако помоћу мотора до једног доста великог шалтера. Сваки гост обеси капут на одговарајућу куку и пошто убаци новчић у ауто-

матски отвор, добија металну картицу. Кад жели капут да узме, он стави металну картицу у контролни отвор, а тада му, после једног електричног импулса, долази до шалтерског отвора капут обешен на електричној траци. Овај погон је осигуран од крађе, пошто се капут појављује на шалтеру само на убацивање одговарајуће металне карте.

МАСКОТА

Ово грациозно јеленче које пас Онеси храни на цуцлу,

маскота је ваздушне базе у Данвилу у САД.

ФИЛМ О ХЛЕБУ

Поводом дана жетве, 30. септембра, у Улму, у Немачкој, у музеју хлеба одржаће се „дан хлеба“. На специјалној изложби тога дана приказаће се око 200 врста разних хлебова и 50 врста пецива. Познати стручњаци из ове области одржаће конференцију на којој ће бити приказан документарни филм.

Музеј хлеба постоји у овом граду од децембра 1955 године. У њему се налази и

велика библиотека која се односи на повест хлеба као и збирка посуђа и алата којом су се служили људи за прављење хлеба у старо доба. Постоји и најмодернија опрема помоћу које се израђује хлеб.

ПАЈА ПАТАК

by Walt Disney

ПОСЛЕДЊИ МОДЕЛ ШТЕДЊАКА! СВЕ УГРАЂЕНО!

ТО ЈЕ БАШ ЗА МЕНЕ!

ДА, ОДМАХ ЋЕМО ВАМ ГА ПОСЛАТИ, ГОС'Н ПАЈО!

ВАШ НОВИ ШТЕДЊАК!

УНЕСИ-ТЕ ГА!

ТАКО! ГОТОВО! САД МОЖЕТЕ ДА КУВАТЕ!

ХМ... ВЕНТИЛАТОР...

...РОШТИЉ, ТЕЛЕВИЗОР, ЧАСОВНИК...

ТЕРМОМЕТАР МЛИН ЗА КАФУ...

...ВОДЕНИЦА ЗА МЕСО...

?

...ДА, ДА... САМО КАКО СЕ ТА ПРОКЛЕТИЊА УКЉУЧУЈЕ ЗА ОБИЧНО КУВАЊЕ?

Walt Disney

Столица и сто

Кад се покретни наслон од гвоздених цеви на столици направљеној у Енглеској окрене, столица постаје сточић на коме се може ручати или писати.

30.000 пута јача светлост

Иако је само мало већа од обичне сијалице од 100 вати, ова сијалица постављена на репу авиона даје светлост од 3 милиона вати а види се на 120 километара далеко.

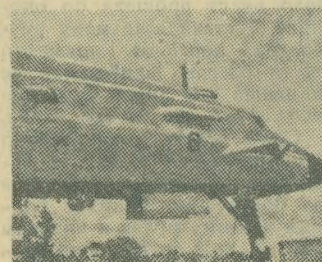
УНИВЕРЗАЛНО ВОЗИЛО

Америчко амфибијско возило са шест точкова и зглобом у средини може да прође свуда и попне се ма где сем уз дрво. Гама гоут, коза, прелази нераван терен, ровове, снег, песак, мочваре и препливава реке. Има мотор од 80 коњских снага са ваздушним хлађењем и може да развије брзину од 80 км на час а са једним пуњењем резервоара да пређе 1.600 км.

Задњи део који може и да се откачи служи за превоз војника, товара, муниције, ракета, бацача пламена и амбуланте.

ХВАТАЊЕ инсеката авионом

Да би се потврдила теорија да је биљни и животињски свет доспео на острва у Пацифику са интерконтиненталним ваздушним струјама овај Суперконстелејшн ће летети између Новог Зеланда и Антарктика. Кроз 5 м дуг тунел на боку авиона филтрираће се ваздух. Да би се смањила брзина ваздуха тунел је на задњој страни проширен и ту се налази мрежа у којој се задржавају инсекти.

ПАПИР ЗА ПИСМА — НА МЕТАР

Практични Американци су почели да производе папир за писма на метар. Десет метара папира биће намотано у ролну и дужина писма ће одсад зависити само од инвентивности онога ко пише. Једна метална пречага ће отцепити написани део са ролне, која стаје један долар.

СУСРЕТИ СА ЗМИЈАМА У ПРАШУМИ МАЈА

О змијама се проносе невероватне, често измишљене приче. Аутор дела „Очи у очи са змијама у прашуми Маја“ Ф. Мортон уверио се у току својих истраживања да стварност нема никакве потребе да буде допуњена маштом. У прашуми у којој су некада живели Маји он је видео небројене гмизавце.

Шетња кроз пашњаке Гватемале, познате под именом „потреро“, није нимало пријатна. Огромни бокори мимоза закрчују стазе и својим оштрим бодљама цепају одело и гребу кожу. Коњаник утоне у траву високу два метра, која у додиру са кожом изазива високе температуре. Али потреро крије и много веће незгоде јер је он отаџбина звечарки.

Ујутру се змије увију у спљоштено клупче и уживају на сунцу, светлости и топлоти. У подне траже хладовину у сенци „цејбе“, џиновског, светог индијанског дрвета.

Звечарку може да позна свако ко је само једанпут чуо звоњење њених кастањета. Извежбано уво ће је распознати чак и у бучној симфонији прашумских звукова и крикова. То је важно јер звечарка не напада ако није изненађена и узнемирена у одмарању: она само погледом и покретом главе отпрати коњаника.

Кастањете звечарке

Ако се звека њених кастањета не чује, па је неко изненади или згази — она напада попут муње и зарива своје зубе у месо жртве.

Једном приликом неки момак са једне плантаже је послат да доведе залутало говедо. Дошло је већ подне а Филип се није враћао. Пошли смо у потеру за њим и спазили га испод једног дрвета препуног орхидеја. Ужаснули смо се: десна нога му је била отечена а на листу је зјапила огромна рана: Филип је згазио једну звечарку која га је ујела. Са стојицизмом Индијанца, он је својом мачетом издубио месо око ране, сипао у њега лековити прах који свако носи са собом и запалио га! Издржао је најстрашније муке.

Однели смо га уз много пажње на плантажу. Унутрашњост ране су му напунили јаком дозом хиперманганa и Филип је извукао главу, али за свој спас има да захвали само брзој „хируршкој“ интервенцији коју је сам извршио у обиљу крви која му је истекла.

„Музички“ прибор звечарке којим производи чудну звеку и звоњење налази се на њеном репу а састоји се од 21 или 23 окоштале кастањете. Када је неко узнемири, њено тело се укрути а врхом усправљеног репа снажно зазвечи.

Једне тихе ноћи без икаквог поветарца хитао сам са својом кујом Гуаком према обронцима живог вулкана на Рио Пало. Крчио сам пут мачетом. Изненада сам чуо добро познат звук. Што смо се више приближавали постајао је све јачи. Чинило ми се да чујем читав оркестар звечарки. У ноћи пуној претњи избили смо на један пропланак поред реке чија се вода пресијавала на месечини.

Пред призором који се указао преда мном остао сам истовремено и задивљен и слеђен од страха. Било је то читаво коло од 20 или 25 звечарки које су промениле кожу и славиле сада свадбену свечаност.

Све у једном скупу, широких глава окренутих навише, увијале су своја ледена тела, пиштећи и звечећи усправљеним реповима.

После првог страха почео сам да се дивим, док је Гуака остала по страни лајући пригушено.

На пространим пољима шећерне трске звечарке живе као код куће. Када дође жетва Индијанци се слободно крећу по плантажама, звечарке их никад не уједају, јер их неко њихово изванредно изоштрено чуло упозорава управо кад треба.

Недалеко од пацифичке обале замало нисам згазио смртоносну змију. Сасвим близу нас грмео је океан тако да се нисмо могли споразумевати док не вичемо један другом на уво. Пратио ме је један младић и викнуо ми да би ме упозорио на змију коју нисам видео. Али ја нисам то чуо и већ сам био закорачио да је згазим. У последњем тренутку он се бацио на мене и повукао ме тако снажно да сам се једва одржао на ногама, а змију је поклопио и мачетом је убио пре него што је побеснела. За успомену сам узео њене кастањете и зубе.

Два кипа богова Маја

На плантажама Лос Баноса догодио се још много страшнији случај. Два белца са плантаже отишла су у шуму да хватају мајмуне. Да би чули мајмуне како плачу рањавали су их без потребе и онда их убијали. Цео дан су ножем крчили пут кроз прашуму и њихово одело се већ претворило у дроњке.

Недалеко од Рио Икун избили су на једну чистину где је недавни циклон оборио столетно стабло и изломио га као шибице. Место је изгледало погодно за логоровање па су подигли шатор и запалили ватру.

Један од њих је почео да спрема храну а други је пошао да се прошета по околини. Изненада је међу рачвастим корењем приметио жути блесак. Приближио се и нашао два дивна кипа богова Маја од чистог злата.

Ово откриће је пробудило машту многих и све је захватила похлепна грозница за богаћењем. Упркос болним уједима мрава и читавим ранама које је на нашој кожи стварао отров тропских биљака кренули смо после неколико дана ка месту где су нађени златни кипови. Обилазили смо и друге пропланке и свуда завиривали у нади да ћемо открити драгоцености.

Упозорење странцу

Дошла је и недеља, последњи дан наше експедиције. Већ кад смо изгубили наду да ћемо нешто пронаћи угледали смо џиновски кип

Бескрајни предели јужноамеричке прашуме увек су привлачили смеле истраживаче. — Ово је извод из књиге „Очи у очи са змијама у прашуми Маја“ од Ф. Мортона

корњаче од вулканске масе, дугачак два метра. Знали смо да је то симболични знак — упозорења старих Маја странцу да се налази на њиховој територији. Наједном смо чули ужасан крик.

Наш индијански водич Окохол неочекивано је ишчезао пред нашим очима: пропао је у земљу у најбуквалнијем смислу те речи. Под њим се отворила подземна дворана која је некада представљала храм Маја. Сви смо сложно замахнули мачетама да разгрнемо трновито жбуње и за непун минут направили смо велики отвор. И сви остали запањени.

Наслоњен на један стуб уз зид четвороугаоне дворане Окохол је стајао слеђен од страха: пред њим је било читаво клупче звечарки. Последњи сунчеви зраци су се као пламичци пресијавали на реповима жутих и мрких гмизаваца и осветљавали Окохолове очи разрогачене од ужаса.

Пад и бука коју је он изазвао као и фијуци при крчењу жбуња довели су животиње до беса — оне су претећи дизале главе, сиктале и извијајући тела приближавале се несрећнику. Звуци са крајева њихових репова одзвањали су у каменој подземној дворани. Седам репова шибало је ваздух и седам чељусти наговештавало смрт.

После неколико секунди смо се прибрали — држећи се грчевито за једно стабло направили смо мост који се спустио до укоченог Окохола. Он је имао толико времена да шчепа пружене руке последњег у ланцу и да се извуче из камене дворане.

Поубијали смо отровнице које су сада, одгоре, представљале идеалну мету. У суседној просторији подземног храма пронашли смо после старинске стреле, прозрачне мачеве од обсидијана и многобројне идоле Маја од мрке иловаче и лаве.

То земљиште пуно рушевина и остатака припремало нам је нове непријатности. У једном храму вековима покривеном обиљем прашумске вегетације раскрчили смо више просторија. Док је дон Педро у приземљу скицирао план храма, огромна звечарка од метар и по, ишарана живо-зеленим преливима, уплашена ко зна чиме, хитнула се с горњег спрата предњим делом тела до дон Педровог рамена, зауставила главу за тренутак у висини његове, а онда се подвукла под његову широко отворену кошуљу, извирила код ручног зглавка, поново почела да пуже уз његове груди, помиловала репом у знак поздрава његов врат и пиштећи ишчезла у једном отвору тог шумског лавиринта.

Дон Педро је био као креч а срце му је престало да куца. Не изустивши ни речи шчепао је и испразнио боцу вискија, а затим су га мртвог пијаног натоварили на коња.

Најтрагичније је било моје познанство са старим Куекијем, белцем који је напустио цивилизацију и цео век провео у шуми. Био је специјалиста за скупљање змијских кастањета. Увек обучен као Индијанац, говорио је као и они и носио увек сарабакану којом је вешто руковао.

Борбе џиновских змија

Куеки је волео змије. Доносио је својој кући многе младунце и држао их у кавезу посматрајући како живе. Често сам га посећивао, а када га не бих затекао, справљао сам чај и сатима га чекао посматрајући његове трофеје. У тропским областима се никоме не жури.

Тог дана Куеки је стигао нервознији него обично.

— Уједен, змија — говорио је муцајући. — Звечарка у торби на леђима. Торба имала рупу. Животиња је била љута. Зарила ми је зубе у врат.

Употребили смо екстракт корена биљке „аристолоше“ чији се дивни цветови убрајају међу највеће на свету. Ништа није помогло. Куеки је умро исте вечери. Оставио ми је своје најлепше кастањете.

Рио Долорес се убраја међу најлепше шумске реке тропских области. Поред обе обале се дижу 150 метара висока столетна стабла прекривена лишћем од кога се не види ниједно дрво а десетине хиљада лијана пуштају се до водене површине као прави зид.

Малим чуном смо пловили низ матицу. У води су се комешале чудне сенке, а пеликани-ловци риба летели су изнад нас. На шљунковитом дну одмарала се џиновска змија ишарана пегама и арабескама, дебела као бутина, много дужа од нашег чуна.

Није приметио змију

Пошто смо сломили весло кретали смо се помоћу мотке којом смо се одупирали о речно дно. Пабло је водио чамац уз саму обалу са урођеном леношћу Индијанаца. Мајмуни дрекавци су му љутито одговарали што вуче лијане на којима су седели, а он се смејао и шалио с њима — имао је чудну моћ да разговара са животињама.

Забављен тиме није приметио џиновску змију и забио јој је мотку у главу. Цела река се намах ускомешала. Мирна сенка са дна претворила се у јаросни торпедо — вода је око нас врила и змија је снажним замахом репа захватила задњи део чуна и подигла га у вис.

Нашли смо се у води. Купање није било непријатно јер су нам ознојена тела била црвена од паклене жеге. Све би било у реду да је вода припадала само нама двојици. Али — друштво нам је правила неман челичног тела.

Чим сам упао у воду запливао сам према зиду лијана. Већ после неколико замаха успео сам да се ухвatим за прву и издигнем се из воде. У том тренутку мој „кабл“ је попустио и ја сам с пљуском поново пао у воду. За пакост или на срећу био сам засут кишом црвених мрава чије сам велико гнездо уздрмао. Попадали су по мени и загризли у моју кожу на леђима, врату, грудима и рукама. Упркос опасности која ми је претила од змије морао сам због њих да зароним.

Болни уједи су учинили да сам готово заборавио на чудовиште. Када сам изронио рептил је пливао на двадесетак метара од мене са поносно уздигнутом главом као неприкосновени господар прашумских речних токова. Изгледа да смо и ми њега исто толико уплашили као и он нас.

У јануару је Рио Нино пребогат водом. Иза једног његовог меандра простирао се пешчани спруд увек изложен сунчевим зрацима. То је био рајски кутак за крокодиле који су се на обали бесконачно сунчали.

Док сам их посматрао из мрке воде извирила је једна глава и брзо ишчезла. Рио Нино није био само ловиште за крокодиле — и џиновска змија је долазила на његову пешчану обалу да тражи храну. Тог дана сам видео само њену „њушку“. Већи део времена провела је обмотана око стабла једног дрвета. Прошла је још читава вечност док се одмотала и лено појавила на обали окупаној сунцем. Док је излазила из воде чинило ми се да јој нема краја. Најзад се у раскошном шаренилу свог кожног прекривача испружила свом дужином — од преко седам метара. Крај репа јој је остао у лишћу а глава се одмарала на песку.

Све се одиграло као на филму: или је змију разгневило присуство крокодила или се њен сусед изненадио њој. Песак је као усковитлан вихором замаглио сунчани дан. Када се непрозирни застор стишао крокодил је лежао на бојном пољу обмотан гвозденим алкама змијиног тела.

Настала је борба на живот и смрт, али ми се чинило да партнери не уносе у њу довољно жестине. Свесни изједначености снага они су се с времена на време умиривали да би предахнули и отпочињали изнова.

Најзад је крокодилу досадило и он се бацио у воду али се у речној дубини тек окршај распламтао. Крокодил је покушавао да чељустима захвати и прережe змијино тело док је избезумљено ударао репом, а змија је још више притезала омче.

Прашума се ускомешала

Затим су ишчезли у непрозирној дубини реке. Спуштало се вече и ја сам морао да се вратим у своју колибу. Целе ноћи сам размишљао о томе како се завршио обрачун два титана. Ујутру сам одјурио на пешчано жало да видим: два борца су била готово у истом положају — телима делом на обали а делом у води.

Овога пута сам понео са собом камеру и почео да снимам. Били су готово непомични. Дохватио сам комад очврсле лаве и бацио га на њих. Тешки комад произвео је дејство бомбе. Прашума се поново ускомешела до невиђене жестине а заплашене птице су се разбежале.

Змија је око крокодила везала нову омчу која му је спутала задње ноге. Шибање реповима, стењање, стезање, пливање и гњурање — трајали су још много сати. Сав песак на обали је био разнет.

Следећег, односно трећег дана двобоја, крокодил је признао свој пораз. Стари и лукави господар шумских река, животиња и риба, поносни пустињак заспао је вечним сном који закон џунгле дарује побеђенима.

Змија чије је тело било покривено многим крвавим ранама лежала је непомична на песку. Још дуго је носила трагове те непоштедне борбе али је остала господар вода и шума — владар успаваног царства Маја.

КАО »ОСМЕХ МОНА ЛИЗЕ«

У римско-германском музеју у Келну може се видети јединствена драгоценост: дивно брушен римски пехар у четири боје. Стручњак музеја изјавио је да се за ово „диатрет-стакло“ не може уопште одредити цена у новцу, као што не постоји цена ни за „Осмех Мона Лизе“ од Леонарда да Винчија или „Стварање Адама“ од Микеланђела.

Ово стакло ископано је на фабричком земљишту у Браунсфелду, код Келна. Кад га посматрате изгледа као да лебди у стакленој витрини. Пехар је висок 12 сантиметара. Безбојна чаша омотана је мрежом која је зелена као смарагд и која прелази у жути оковратник. На рубу пехара сијају у тамном пурпуру речи на грчком језику: „Пиј и живи увек лепо“.

„Ваза диатрета“ дословно значи: „сломљена или пробушена посуда“. То су углавном пехари у облику звона омотаних као неком ружичастом корпом. Решеткаста мрежа везана је за пехар многобројним веома танким спонама. До данас никоме није успело да овај уметнички брушени рад римског или источњачког мајстора подражава.

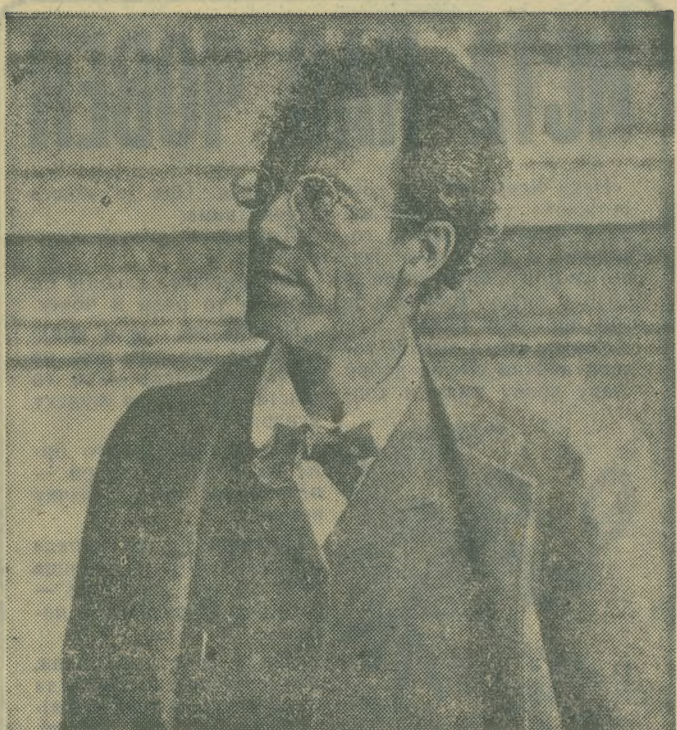
Спорно је питање да ли је мрежаста корпа накнадно стављена око пехара или је пажљивим радом избрушена на самој чаши. Многи стручњаци сматрају да је избрушена, јер су на посуди нађени трагови брушења.

На свету постоји осам оваквих чаша. Три су изгубљене. Досад најлепша чува се у Тријеру. Она је велика као два пута келнски налаз, али је у једној боји и нема оковратника. Пехар из Браунсфелда по бојама је најлепши и најбогатији на свету.

ГУСТАВ МАЛЕР

1860—1911

Када је компоновао захтевао је потпуну тишину — На сваком послу се без резерве трошио — Он је био сав у осећањима

Где је Густав? — питала би његова мајка.

— Вероватно опет гледа војнике — био би најчешће одговор његовог оца.

Мали Густав Малер, кад год је успевао да изиђе из куће, јурио је до ограде касарне која се налазила у непосредној близини. Тамо је, кроз ограду, гледао војну музику како вежба. Очи су му се сијале од задовољства, а када се враћао кући, обично је полако понављао мелодију, и то прилично тачно. Већ у раном детињству је доста певао, а његов смисао за музику му је дозвољавао да изванредно упамти мелодију и да је понови чим је чује. Исто тако врло рано је разликовао и ноте, тако да када би чуо глас, звук клавира или неког другог инструмента, увек је могао да каже која је нота одсвирана

Малер је рођен у малом месту Калишт у данашњој Чехословачкој 7. јула 1860. године. Школу је похађао у оближњем већем граду Јихлаву, који лежи на истоименој реци, на граници Чешке и Моравске. Касније је студирао на конзерваторијуму у Бечу

Био је друго од дванаесторо деце у родитеља. Његов родни крај се у оно време налазио под хабзбуршком династијом. Услови за живот су били тешки и више његових сестара и браће је умрло још у детињству. Отац му је био веома строг али и пажљив. Густав је наследио те особине свога оца, тако да је и он био веома добар према другима.

Иако отац није био богат, потпомагао је таленат свога сина и увек се трудио да му нађе најбоље учитеље. После конзерваторијума у Бечу, Малер је прво постао заменик диригента, а касније и први диригент у операма у Каселу, Лајпцигу, Прагу и Хамбургу. Десет година — од 1897. до 1907. био је диригент опере у Бечу. Од 1907. дириговао је у Метрополитен опери у Њујорку, а од 1909. је и диригент Њујоршке филхармоније.

Били су то велики дани за љубитеље опера, јер је Малер био веома педантан. Захтевао је безмало савршенство како од чланова оркестра тако и од певача, без обзира колико је проба потребно. Наравно, било је чланова оркестра, а и певача, који су сматрали да су већ савршенства и зато се нису слагали са толиком дисциплином.

Лети када је опера била затворена Малер-диригент је постајао Малер-композитор. Као диригент Бечке опере лети је одлазио са својим двема сестрама Јустином и Емом на језеро Атерсе у Аустрији, где је у кућици сагрђеној као алпска брвнара на једном полуострву проводио дане у раду.

Када је компоновао захтевао је потпуну тишину и мир. Ово је било познато, а један његов пријатељ, који је становао на другој обали језера, када је хтео да се мало нашали са Малером, слао је верглаша да му свира пред кућом. Наравно верглаш је од тога имао велике користи јер су Малерове сестре давале више новца само да што пре оде. У време када је радио „све се окретало“ само око њега. Устајао је у пола седам и одлазио у своју „колибу“. Доручак му је тамо доношен. Беспрекидно је радио све до подне, када се враћао кући да би ручао са својим сестрама.

Сестре су га много волеле и никад нису ни помислиле да почну са ручком све док се врата колибе не отворе и он не пође уз стазу према кући. А догађало се да Малер, занет радом, не изиђе и до после четири сата. Његове сестре су онда подгрејавале јело и трудиле се да све буде лепо док им брат не стигне. По завршеном ручку Малер је својим сестрама и пријатељима који су често долазили у њихову кућу читао по читав сат и после тога су кретали у шетњу по оближњој планини. После вечере шетали су поред обале језера.

Када би неки значајнији део посла обавио, читав став симфоније и слично, Малер је то прослављао са својим сестрама: одлазили су на пикник по околним планинама на цео дан.

За све је имао одређен програм. За рођендан су му сестре правиле његов омиљен колач и одлазили су на једно дивно место удаљено око четири часа хода од куће.

Једног лета, Малер је имао два мачета која је много заволео. Свако јутро понео би их по једно у сваком џепу, у колибу и тамо би са њима „делио“ доручак, а онда док би радио мачићи су се играли око њега.

Године 1897. Малер се оженио Алмом Маријом Шиндлер, ћерком сликара. Његова жена, која данас живи у Њујорку по смрти свога мужа удала се за Франца Верфела, познатог писца.

На сваком послу се без резерве трошио: када је компоновао он је био сав у осећањима па се прича да док је радио на свом делу „Песма о земљи“, очаран природом, клекао је и пољубио тле.

Као диригент Малер је изводио покрете који се граниче са покретима балет-мајстора, а у сваком случају и једног и другог води музика која живи у њима.

Густав Малер за диригентским пултом. Сваки његов покрет за извођаче у оркестру је нарочити знак. Од тога зависи да ли ће дело бити виртуозно изведено.

НАЈВЕЋЕ ПИСМО НА СВЕТУ

Због примитивне технике у старом и средњем веку писма су била много већа него данас мада су садржавала много мање текста. У Цариградском музеју чува се једно писмо из средњег века које је широко пет, а дугачко седам метара. Писмо је писано на пергаменту и представља поруку персијског шаха султану. Писано је веома крупним словима и има мало текста.

WALT DISNEY НИКИ-ПАС ДИВЉИНЕ

ИСТА КАО ЧОВЕК

Неки Хенри Бичер, који је живео у прошлом веку у Америци, био је говорљив и духовит. У једној својој проповеди он је бранио врану. Ево шта је том приликом рекао:

Упркос свега што се говори против ње, за добру стару врану имам и топлих речи. Она је заиста слична нама.

Лења је — а то је људско.

Искоришћава слабије од себе — то ради и човек.

Препредена је и крије за сутра све оно што не може да поједе — а то заиста подсећа на људску чуварност.

Учи трикове много брже од обичних ствари — показујући тиме дечачку природу.

Највише јој се допада сопствена боја и највише воли да чује свој глас — а то је изразита црта човека.

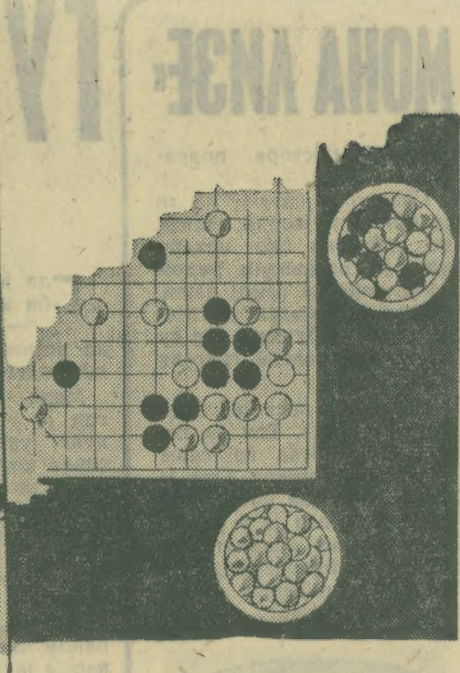
Никад неће да ради, ако се нађе неко други да за њу ради — а то су најречитији људски потези.

На ратној нози је са свим живим створењима осим својим родом — ту је супериорнија од човека.

Једе све што јој падне у канџе и мање је зла с пуним стомаком, него кад је гладна — а то је људска особина.

Није чудо, дакле, што човек презире вране, јер су толико сличне њему. Скините им крила и обуците им панталоне и вране ће постати људи изнад просека. Дајте људима крила и повећајте мало њихову промућурност, па ће неки од њих бити довољно добри да буду вране,

Игру „го" у току њене историје играли су многи народи За Јапанца је част када је професионални играч го-а — До трећег степена мајсторства не допире конкуренција иностраних играча

ПЛЕМЕНИТА ИГРА

То је племенита игра која се на Далеком Истоку игра већ стотинама, па и хиљадама година. У Европи је позната тек десетину година.

На европском го-конгресу, који је одржан од 30. јула до 13. августа у Бадену код Беча, учествовали су први пут у Европи јапански мајстори го-а. Сегое и Хашимото, мајстори го-а деветога и последњег степена желели су да допринесу да се и Европљанима отворе очи за лепоте игре го-а.

Игру „го" у току њене историје играли су многи народи, али њена права отаџбина је Јапан. Јапанци су се кроз векове толико усавршили у го-у да је само незнатан број Европљана и Американаца успео да достигне најнижи степен на путу ка мајсторству. Какве тешкоће имају да савладају љубитељи го-а, да би нешто постигли показују ови наводи: од 92 милиона Јапанаца, 7 милиона редовно игра го. Сви дневни листови доносе редовно рубрику за го, па ипак можда тек сваки 700-ти играч постиже само први степен мајсторства, који се аматеру лакше додељује него професионалцу. Јапанац наиме тако високо цени своју омиљену игру да је за њега велика част бити професионални играч го-а.

Има око 1500 професионалних мајстора првога степена, само око 400 другога степена, а не више од 100 професионалних мајстора трећег степена. Већ у трећем степену мајсторства Јапанци су сами, јер дотле више не допире инострана конкуренција. Рангове од шестог навише достиже и у Јапану само мало професионалних мајстора. Пут од шестог до седмог степена траје годинама, а исто тако од седмог до осмог. Високо горе, на врху пирамиде, са поносом у срцу, али са скромним осмехом на уснама, седе само два-три мајстора го-а деветога и последњег степена.

Правила игре го нису на Западу још у танчине позната, али једноставнија су него код шаха. Код го-а постоје знатно веће могућности комбинација него код шаха. Го се игра на дасци на којој се укршта 19 окомитих и 19 водоравних линија. Постоји дакле 361 додирна тачка. На ова места укрштања поставе се каменчићи, а не у поља као код шаха. Сваки играч има 181 каменчић, један беле, други црне боје. Игру почиње (опет обратно него код шаха) власник црних каменчића. Играчи наизменично постављају каменчиће на даску. Где се каменчић једном стави тамо и остаје, осим кад је заробљен, тј. уклоњен са даске. Пошто су каменчићи сви исти, нема разлике у вредности и у потезима као код шаховских фигура.

Сваки играч настоји да заокружи што више слободних тачака на дасци тако да су потпуно опкољене његовим каменчићима. Заокружена тачка укрштања рачуна се на крају партије као поен, као и сваки заробљени каменчић противника. И заробљавање се састоји у заокруживању: ако играч успе да непријатељски каменчић или читаву групу каменчића тако опколи, да сваку слободну граничну тачку запоседне својим каменчићима, може „непријатељ" да буде уклоњен.

Играч најбоље штити своје каменчиће од заробљавања на тај начин што настоји да у средишту једне позиције образује два „ока" тј. два простора потпуно опкољена властитим каменчићима. Ако то једном успе, противник више ништа не може да учини тој позицији. Она је постала „жива". Што је већи један такав простор, тиме је већи број поена који се рачунају у добре на крају партије. Игра се прекида када је читаво поље подељено између оба играча. Потпуно је свеједно колико каменчића су играчи употребили, битан је само број опкољених незапоседнутих тачака и број заробљеника. Сваки заробљеник рачуна се у један поен.

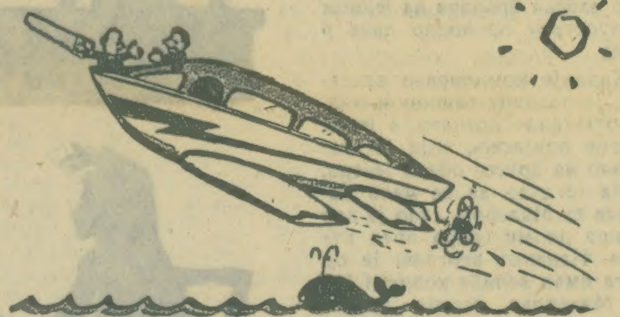
Права јапанска игра го је комад дрвета величине шаховске табле за турнире дебео око један педаљ. На доњој страни има четири рупе у које могу да се ставе ноге — познато је да Јапанци у својим кућама седе на поду. Они употребљавају даску за го као низак сточић. Бели каменчићи су начињени од шкољки, црни од базалта. Величина је одређена тако да пречник износи 2 см, а дебљина није одређена. Јевтини го-каменчићи су танке плочице од простих шкољки, а скупи каменчићи су дебели. Површина им је брижљиво израђена. Сиромашни људи држе го-каменчиће у две ланене кесе. За драгоцене каменчиће постоје скупе лаковане кутије.

Једна лепа го-игра може да кошта колико и један Мерцедес, па и више. Го, којим се познавалац одушевљава мора да има дебеле, нарочито брижљиво углачане каменчиће. Шаре на шкољкама морају нарочито лепо да дођу до изражаја. Што се тиче даске она је тако уметнички изрезана из храстовог стабла да је природна лепота дрвета још појачана.

Дрво од кога се прави овако скупоцена го-игра лежи деценијама у радионици, полагано се суши и вредност му се повећава из деценије у деценију. Европљани се задовољавају јевтиним даскама. Њима је довољна лепота игре сама по себи. Нико не зна тачно одакле игра потиче. Многи сматрају да заједничког претка гоа и шаха треба тражити у преисторијској Месопотамији. Како било да било, игра је преко Индије и Кине дошла у Јапан. У Кини је била позната пре неколико хиљада година. Год. 500, за време владавине цара Суика, вероватно је игра го дошла у Јапан. У 8 веку већ је била „хоби" отмених Јапанаца. Будистички свештеник Нихирен као први играч го-а обавештава написмено о својим партијама (живео је око 1250 год.) Го је био игра и војсковођа, који су сматрали да ће им даска за го помоћи у усавршавању уметности војничке стратегије.

Најбољи живи играч го-а свих времена носи титулу „Хон ' имбо". Први „Хон 'имбо" био је у 16 веку монах Никари. Један од његових најопаснијих противника био је војсковођа Нобунага Ода. Једног дана настала је у партији између оба играча нарочито компликована позиција, т. зв. „троструки — ко". Пошто је Нобунага Ода следеће ноћи убијен од устаничког генерала по имену Митсухиде Акехи, важио је „троструки — ко" дуго времена као весник несреће. Сматра се да ко једном осети лепоту игре го, не може је се више ослободити.

МАЛО СМЕХА

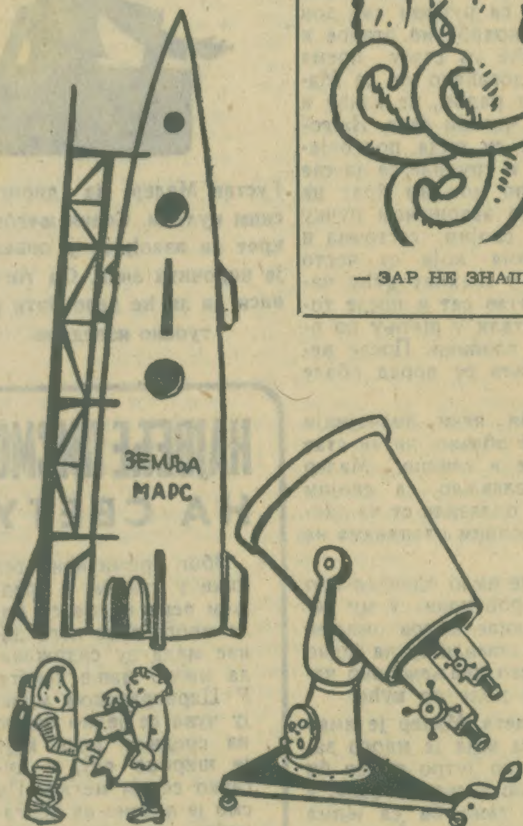
— ПОДВОДНА КРИЛА СУ МАЛО ПРЕДУГАЧКА. НЕИЗОСТАВНО ИХ ТРЕБА СКРАТИТИ.

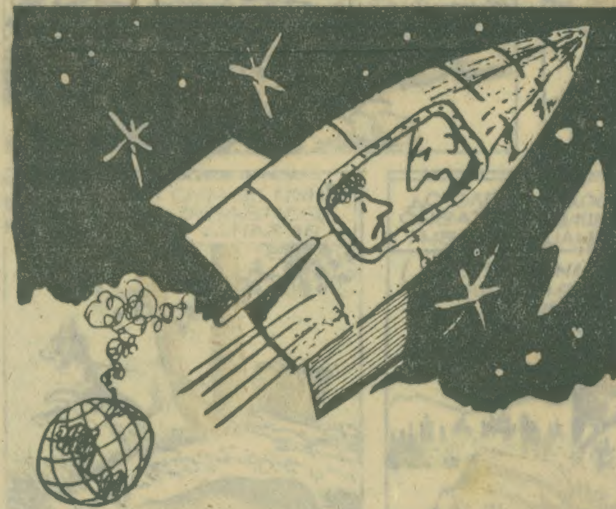
— ПРОИЗВОДЊУ СМО ПОТПУНО АУТОМАТИЗОВАЛИ: ОВДЕ У МИКРОФОН ИЗГОВОРИШ ХЕМИЈСКУ ФОРМУЛУ, А НА ДРУГОМ КРАЈУ ИЗИЂУ НАЈЛОНСКЕ ЧАРАПЕ. .

— ЗАР НЕ ЗНАШ ДА ЈЕ САД У МОДИ МАЛОЛИТРАЖНИ ТРАНСПОРТ?

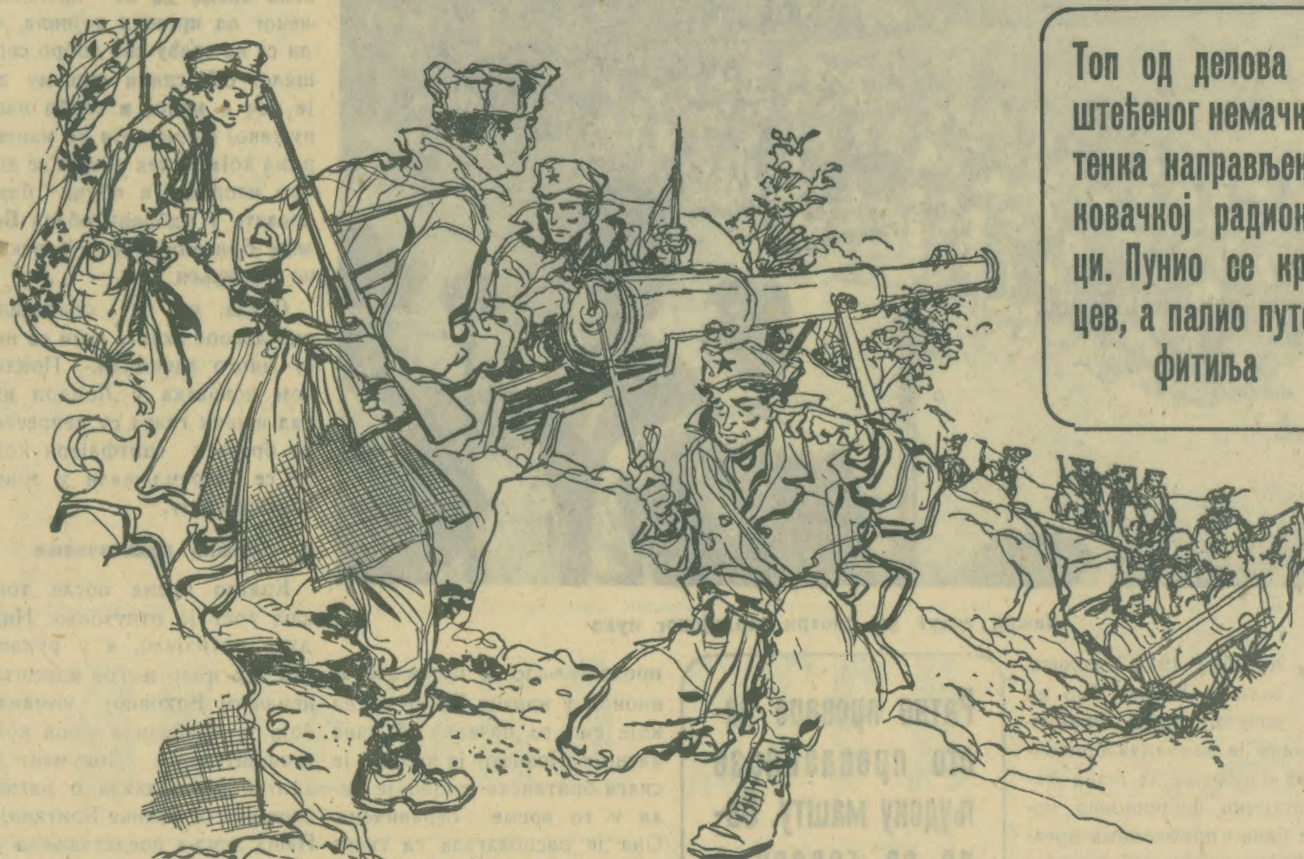
— АКО ТИ РАДИО ОТКАЖЕ, СИГНАЛИЗИРАЈ ЗАСТАВИЦАМА. ЈА ЋУ СТАЛНО ПРАТИТИ ЛЕТ РАКЕТЕ КРОЗ ТЕЛЕСКОП.

— МОРАЋЕМО ДА СЕ ВРАТИМО. ЗАБОРАВИЛА САМ ДА ИСКЉУЧИМ ПЕГЛУ.

ЈЕДАН ЗАПИС О ДОВИТЉИВОСТИ НАШИХ ЉУДИ У РАТУ

ТОПОВИ ОД МЛИНСКИХ ОСОВИНА

Топ од делова оштећеног немачког тенка направљен у ковачкој радионици. Пунио се кроз цев, а палио путем фитиља

Једног дана почетком зиме 1941. када је устанак у Банији био већ узео маха, у штаб Банијског партизанског одреда дође сељак Симо Једнак и рече команданту Васиљу Гаћеши, тада већ јунаку Баније, да ће за његову војску направити топ.

Васиљ је знао Симу као поштеног човека и вредног мајстора па није хтео да му одбије понуду иако није веровао да ће то моћи да учини.

— У реду — рекао је — направи, само ако можеш и више топова.

И Симо се дао на посао: из једног оштећеног немачког тенка код села Грабовца повадио је неке делове, из цркве у Хајетићима узео прангију и у једној сеоској ковачници почео да прави топ. Већ 19. децембра прототип је био готов.

Топ је био причвршћен на дебелу храстову даску. Пунио се кроз цев, а палио путем фитиља. Нишанило се одока а цев се померала ножицама. Приликом дејства морао се укопати.

Још чуднија је била граната за овај топ. Правио их је од водоводне цеви нешто уже од топовске, тако да су у њу могле ући. Водоводне цеви је секао на комаде, заваривао предњи део и давао му облик гранате. Стављао затим експлозив са капислом и провлачио фитиљ.

Топ се пунио на тај начин што се у цев натрпа барут, а онда се спушта граната и пали фитиљ. Експлозија барута избацује гранату и пали њен фитиљ.

Чим је први топ завршио, мајстор Сима је позвао Гаћешу да му покаже рукотворину. Али на првој проби доњи део цеви није био довољно ојачан па је топ опалио на обе стране и ранио једног посматрача.

Друго испробавање на усташама

Симу није то обесхрабрило. Појачао је цев и увео нов начин паљења барута помоћу каписле и ороза који се повлачио канапом из заклона. Позвао је опет старешине на пробу. Послуга је из заклона повукла ороз, граната је зафијукала, полетела високо и експлодирала у ваздуху.

Сада је мајстор Сима имао довољно података за регулисање експлозије гранате: продужити или скратити њен фитиљ. И управо када је све било готово за другу пробу стигло је обавештење да усташе крећу ка селу Хајетићи. Ђура Мађаревић који је надзирао израду топа решио је да отклони опасност за избеглице и оруђе испроба на усташама.

Око подне су они наишли. Наступање су означавали пуцањем и пожарима. Народ је бежао из села. Десетак партизана се окупило око цркве где је био постављен топ. Када су усташе биле на неких две стотине метара Сима је наредио:

— Топ број три пали!.

И повукао је конопи али се он прекинуо. Не збуњујући се брзо га је везао и опет повукао. Топ је грунуо. Граната је зафијукала и експлодирала изнад стрељачког строја усташа.

То је била једина граната, али довољна да усташе поколеба.

Зауставили су се, прекинули пуцњаву и вратили се у Глину.

Прочуло се о успеху Симиног топа и команда банијских јединица му је наредила да 24. децембра учествује у нападу на село Владетићи.

Имао је само три гранате. Две су приликом дејства пале где треба, а трећа је експлодирала у самој цеви.

Када је Гаћеша чуо за дејство топа и његову судбину наредио је да се праве други топови.

Радионица у Трнавцу

У Трнавцу је тада организована права мала радионица. Чим је први топ био готов борци су дошли да га носе у борбу за село Гвоздењски. Требало га је најпре испробати. Окупио се штаб, било је и више сељака. Прва граната је одлетела два километра далеко, а друга је експлодирала у цеви. Требало је још подешавати дужину фитиља и начин његовог паљења.

За израду трећег топа Сима је узео осовину уништеног немачког тенка. Направљен је за четири дана и на првој проби се показао одлично: гранату од два килограма бацио је 6 километара далеко.

Овај топ је одмах одређен за дејство на железничку станицу Обељ. Пренели су га на згодан положај и непосредним гађањем првим метком срушили део крова. Други је експлодирао у соби.

Век овог топа је био знатно дужи. Испалио је 70 граната на непријатеља и тек онда експлодирао.

После су нови топови прављени од млинских осовина. Осовине су резане на комаде од 80 сантиметара и бушене тако да се добије калибар цеви 42 милиметра. Калибар је одређен према обиму цеви од ограда на тамошњим мостовима које су служиле за израду граната.

Ти топови су били још погоднији за дејство и били су много тражени. Мана им је, као и претходнима, била једино у томе што су много скакали.

Са гранатом одлетео и топ

Када је банијски батаљон у коме је Јоже Хорват био политички комесар, нападао на Чађавицу тобџија је из заклона повукао канап, граната је зафијукала и треснула посред усташког бункера, али када је послуга изашла из заклона остала је изненађена топа нигде није било.

Тобџија је рапортирао Јожи Хорвату:

— Друже комесаре, нема нам топа!

Тражили су га свуда унаоколо јер су веровали да је приликом експлозије, јаче напуњен, негде одскочио — али нису га нашли.

— Враг га однел — рекао је Јожа — хитил се и сам топ међ усташе.

Нешто касније пронашли су га знатно даље у неком шипражју и он је опет дејствовао са свог положаја.

О банијским топовима се ширио глас на све стране. Чуло се за њих чак и на Козари па су другови отуда поручили неколико топова у замену за пушкомитраљезе. И када су почетком 1942. године Ђуро Кладарин и Владо Јањић пошли на Козару понели су и топове.

Касније су се Козарчани хвалили како су им ти топови добро послужили.

У Банији је израђено двадесетак таквих топова и дејствовали су до маја 1942. године. Један се чува сада у Војном музеју на Калемегдану.

ОД ЕНГЛЕСКЕ ДО КАНАДЕ

Први део система кабловске мреже око света биће пуштен у рад до краја ове године. Од Велике Британије преко Њуфаундленда мрежа се пружа до Канаде, а у плану је да се идуће године наставе радови кроз Канаду до Ванкувера.

Овај систем ће се током следећих година још и даље проширивати и омогућити разговоре на великим одстојањима. Предвиђа се да само у Пацифику буде положено 15.000 километара каблова како би се успоставила директна телефонско-телеграфска и телепринтерска мрежа између Канаде и Аустралије. Рачуна се да ће овај систем бити пуштен у рад најкасније до 1964. године.

Стручњаци за даљинске везе су се одлучили за постављање овако дуге линије каблова због тога што је то јевтиније него успостављање бежичне телефонске везе која би само између британских острва и Канаде тражила постављање још најмање 80 радио-станица. Сем тога бежичне таласне дужине су тако „засићене“ да би се тешко одржавале несметане везе. Због тога је јевтиније поставити каблове између три континента него градити велике радио-станице за одржавање бежичних веза. Сви трошкови око постављања каблова би се, с обзиром на развијеност веза, исплатили за осам година а њихов стварни век трајања је најмање двадесет година.

Каблови постављени на дубини од 4.000 до 7.000 метара у Атлантском океану и Пацифику биће од бакра и превучени алуминијумом, што ће пружити пуну заштиту од електромагнетских поља и корозије.

ТЕСНАЦ СА ГВОЗДЕНИМ ДНОМ

Дно теснаца на дну мора: невидљиви споменик најкрвавијих борби у другом светском рату

То је било рано изјутра 7. августа 1942 године.

Као без душе шифрант је улетео у канцеларију адмирала Микаве, команданта јапанске Осме флоте и предао му депешу. Била је кратка: „Непријатељ се искрцава на Тулаги и Гвадалканалу“.

Микава је одмах устао и пришао мапи на зиду. Малим прстом притиснуо је североисточни део острва Нова Британија и покрио луку Рабаул Палац је испружио до јужног дела Соломонских острва где су се налазили Тулага и Гвадалкакнал. Не мењајући положај прстију принесе шаку размернику на ивици карте: удаљеност је износила око 400 миља. Овај податак доста је казивао Микави.

Увече 7. августа, на челу ескадре од 5 тешких и 2 лаке крстарице и једног разарача Микава је пловио према Гвадалканалу. Био је чврсто одлучио да следеће ноћи уништи америчке бродове.

Американци су на време открили покрете Микавине ескадре. Подморница „С-38“ опазила је јапанске бродове око 20 часова истог дана, али није успела да их тачно идентификује.

Сутрадан пре подне један авион за извиђање открио је Микавину ескадру. Међутим, уместо да помоћу радија одмах о томе извести команду пилот је наставио да патролира. Када се предвече спустио на аеродром, прво је отишао да попије чај, па је тек онда поднео извештај, али нетачан. Он је гласио: „Три крстарице, три разарача и два носача хидроавиона плове према југоистоку“.

У међувремену Микава је помоћу авиона прикупио тачне податке о непријатељу. Био му је познат положај транспортних бродова код Тулаге и Гвадалканала, знао је да крстарице и разарачи, подељени у две групе, патролирају на западном улазу у теснац.

Нешто после 23 часа, један час пре очекиваног сукоба са америчким снагама, Микава је са својих крстарица упутио у извиђање два хидроавиона да би дошао до још свежијих података о непријатељу, а у исто време да би му хидроавиони осветлили непријатељске бродове светлећим бомбама у часу када им се приближи.

Амерички разарач „Блу“, који је патролирао пред јужном групом, опазио је хидроавионе и послао радиофонски извештај. Међутим командни брод адмирала Турнера, усидрен код мостобрана, иако је био удаљен свега 30 метара није могао да прими извештај због јаке кише. Остали бродови који су чули извештај и опазили хидроавионе сматрали су да су то амерички авиони, јер би иначе Турнер наредио узбуну.

Микаву је послужила ратна срећа. Његова ескадра у строју колоне на челу са тешким крстарицама дошла је до Гвадалканала без икаквих сметњи.

Јапанци су се престројили у две колоне. Пала је наредба Торпеда су запарала морску површину. Када су одјекнуле прве детонације на погођеним бродовима, из топовских цеви са јапанских бродова полетеле су тоне челика и експлозива. Изненађење је било потпуно. Ударац је био страховит. Америчке крстарице „Камбера“ и „Чикаго“ избачене су из строја за свега неколико минута.

У тренутку када је јужна група издисала под зрнима јапанских топова, чело јапанске формације избацило је прва торпеда на северну групу, коју је јапанска двострука колона формално прогутала својом унакрсном ватром. У року од неколико минута све три крстарице претворене су у пламене буктиње. Растрзане експлозијама гасиле су се једна за другом у морским дубинама.

Од пет америчких крстарица само се „Чикаго“ одржала на површини. Од седам јапанских крстарица, само је „Чокаи“ претрпела мања оштећења.

Победа у бици код острва Сабо обезбедила је Јапанцима моћну превласт на мору у водама Гвадалканала. Они су је обилато користили да би допремали појачања и бомбардовали аеродром који су користили Американци. Не без горке ироније, амерички војници назвали су јапанске крстарице и разараче, који су их готово сваке ноћи у одређено време бомбардовали, — „Токио експрес“, а простор између острва Гвадалканал, Сабо и Флорида назвали су — „Теснацем са гвозденим дном“. У његовим дубинама нестало је још неколико бродова у каснијим поморским биткама. Дно је било прекривено челичним коритима потопљених бродова, невидљивим спомеником најкрвавијих поморских борби у другом светском рату, када Гвадалканал пуних шест месеци није силазио са страница америчке и јапанске дневне штампе.

ЛАЖНИ СКАУТ

Лажни скаут на смотри гардијског пука

У октобру 1940. године, када је Хитлер био на врхунцу моћи Франкова влада је замолила британску за одобрење да један фалангистички функционер који се бавио проблемима организације шпанске омладине обиђе британска острва и упозна се са организацијом скаута. Форињ офис се без оклевања сагласио са овим предлогом. У Лондону су били уверени да је реч само о једном камуфлираном немачком шпијуну који ће све што буде видео у Енглеској одмах саопштити на највишем месту у Немачкој, у Берхтесгадену.

Ратне преваре често превазилазе људску машту. Овде се говори о једној занимљивој ратно-шпијунској превари у Енглеској

О њему смо се „бринули"

Ево како је ова занимљива ратно-шпијунска превара забележена у аналима британске обавештајне службе:

„То је био непријатељски шпијун кога смо највише „волели" и о коме смо се „предано и својски бринули". Неколико нас из обавештајне службе представили смо му се као званични представници скаутске организације. Дочекали смо га на аеродрому и сместили га у удобне апартмане Атенеум Корт Хотела Не сећам се, каже писац овог извештаја, да је икада један апартман био вештије и спретније напуњен микрофонима и бројним апаратима регистраторима. Ставили смо му на располагање најфинија алкохолна пића и сваку жену коју је пожелео".

Свега три топа

„У то време Енглеска је за одбрану области Лондона располагала са свега три тешке противавионске батерије. Једну смо преселили у Грин Парк, тачно преко пута његовог хотела. Војницима на топовима наређено је да за све време напада непрекидно пуцају најбрже што могу било на неки блиски или сасвим далеки циљ. Пошто је сваке ноћи било ваздушних напада шпијун је скоро све време проводио у склоништима, чврсто уверен да је сав Лондон покривен шумом цеви противавионских топова. Дозволили смо му да разгледа батерије оближњих топова и да се увери у њихов високи квалитет и ефикасност.

Сасвим „случајно"

Затим смо га одвели у Виндзор да посети једну групу скаута. Сасвим „случајно" је уз пут срео једини у то време за рат потпуно опремљени пук и све тенкове којима је у најтежим тренуцима рата располагала Енглеска. Тај пук су сачињавали статисти-људи пробрани из гарде. Нашем госту рекли смо да је то једна безначајна јединица која је привремено повучена из одбране обалских приступа острву у част краљевске породице. Шпанац је дуго остао под снажним утиском ове лажне демонстрације британске снаге и војне спремности.

Ремек-дело те наше мале ратно-шпијунске мизансцене представљало је путовање авионом у правцу Шкотске, на које смо га позвали 15 дана касније. Познато је колико је снага британске авијације била у то време ограничена. Она је располагала са свега неколико десетина харикена и још мање спитфајера. Па ипак, за све време путовања авион у коме се налазио наш гост укрштао се са бројним ескадрилама спитфајера које су параle небо. Изгледало је као да је британско небо препуно најбољих ловачких авиона на свету. Изасланик из Мадрида ниједног тренутка није могао поверовати да је то увек иста ескадрила која ишчезава у облацима да би се који тренутак касније поново појавила пред његовим очима!

Био је искрено задовољан

У току нашег обиласка Шкотске показали смо му исти гардијски пук и исте тенкове које је видео недалеко од Виндзора. Страховао сам неко време да не препозна неког од крупних војника, али се на срећу све добро свршило. Објаснили смо му да је реч о малој и слабо наоружаној формацији на маневрима која ће тек пошто се добро наоружа и обучи бити послата у одбрану обала Велике Британије. Био је искрено задивљен.

Свуда уз пут обилазили смо логоре скаута који га нису много занимали. Приликом повратка у Лондон изнад наших глава су непрестано брујали спитфајери који су се устремљивали у суноврatном лету.

Лажно приказивање

Кратко време после тога наш гост је отпутовао. Није дуго потрајало, а у рукама сам већ имао његов извештај немачкој Врховној команди који је прибавила наша контрашпијунажа. Документ је киптео од похвала о ратној спремности Велике Британије. Наша земља представљена је као ратни логор преоран рововима. Сви гласови о наводној слабости и неспремности Велике Британије исмејани су у том извештају као покушај да се Немачка наведе да учини непромишљени корак и да искрцавајући се на британско тло доживи страховити пораз. Шпијун је све што је описивао видео сопственим очима. Бољег сведока није могло бити.

Не зна се колико је овај извештај имао утицаја на даље ратне планове и намере немачке Врховне команде. Сигурно је само једно. Инвазија британских острва никада није покушана.

СА СВИХ СТРАНА

»ТРЧЕЋИ ИНТЕРВЈУ«

Најоригиналнији интервју у историји спорта добијен је на основу једне опкладе склопљене у Паризу. Француски спортски новинар Жерар ди Пелу је и веома добар дугопругаш. У оквиру француског првенства атлетичарских друштава, у трци на 10.000 метара трчао је са Аленом Мимуном, маратонским победником на Олимпијади 1956. Пратио га је у корак тако да му је могао постављати питање и добијати одговоре. О „трчећем интервјуу" написао је извештај и — добио опкладу.

ЕЛЕКТРОНСКО ИСПИТИВАЊЕ

У париској болници „Салпетријер" начињен је јединствен механизам за дијагнозу менталних обољења. На главу пацијента се ставе електроде и нарочити уређаји испитују разне електричне таласе које испушта маса човековог мозга. Да се дође до правог резултата, болесник се за то време доведе у такву ситуацију да његов мозак реагује на извесне спољне чиниоце. Пошто машине изврше аутоматско бележење можданих реакција и пошто обрачунају сва електрична зрачења мозга, лекар добија одговор о коме је менталном обољењу реч и до које се мере оно развило.

ЗБОГ МОРСКЕ БОЛЕСТИ

Таљеран (1754—1838), француски дипломата и министар кога су због његове хладне прорачунатости звали „ледена лисица" стигао је у Лондон као посланик француског владара Филипа I.

Кад се искрцао на енглеско тло на његовом лицу огледала се велика благост.

Енглески великодостојници који су га дочекали и који су из прича познавали његов карактер, били су више него изненађени. Један од њих му је чак то и признао. Таљеран му тада рече:

— Ах, то је искључиво последица морске болести. Море је било неуобичајено узбуркано...

ВОЛТЕР НА САМРТИ

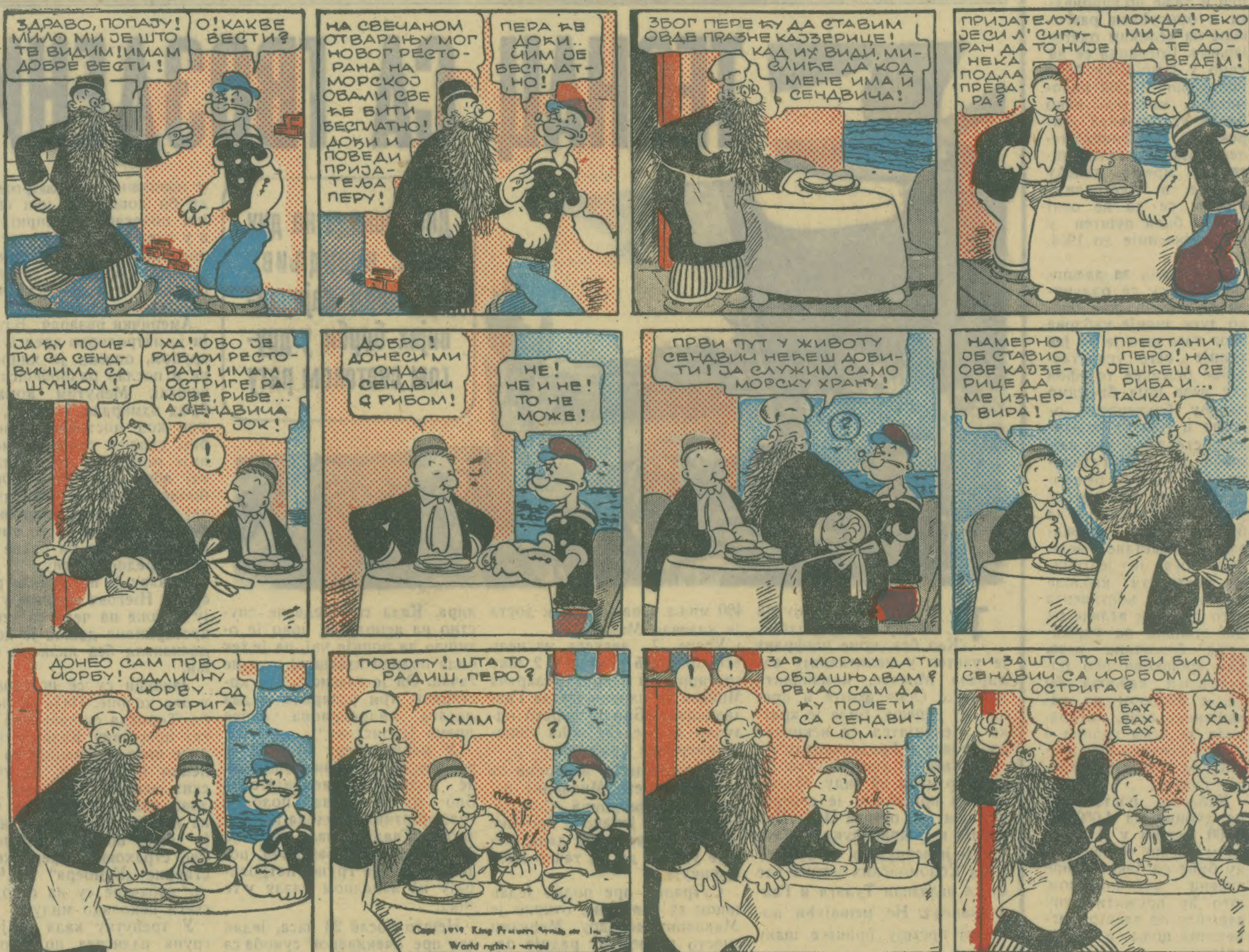
При крају Волтеровог живота, у његовом позоришном комаду „Брут" улогу Титуса добио је да игра глумац Ларив. Пошто је желео да улогу савлада у заједничком раду с писцем, оде Волтеровој кући али га затекне на самрти:

— Драги мој — рече књижевник — ја сам сасвим немоћан. Не тражите ништа од мене.

— Али за који дан треба да се појавим пред публиком у улози Титуса, у вашем „Бруту".

— У улози Титуса? — изненади се Волтер и придиже се на узглављу. Тај посао није за одлагање, а смрт ако закуца на врата нека причека!

ПОПАЈ

У ГРАДУ КЊИГА

Асирски текстови у иловачи — Први примерак Дантеове »Божанствене« комедије« — Савет где да проведете годишњи одмор

У Градској библиотеци у Њујорку могу се затражити прастари асирски текстови у иловачи, примерак првог издања Дантеове „Божанствене комедије", претпоследњи број неког арапског листа, па чак и савет где да проведете годишњи одмор. Градска библиотека у Њујорку има 80 подружница у земљи са 2,500.000 књига, а сама располаже са 4,000.000 књига, које се могу читати само у њеној дворани. Нико нема право да изнесе из зграде ни један једини примерак, нико сем специјалних службеника једне једине установе на свету — Организације уједињених нација, која не би могла да ради без такве библиотеке. Према уговору који су склопила ова два џина своје врсте, нарочито униформисани службеници ОУН сваког дана узимају и враћају књиге неопходне за рад појединих одељења и комисија.

Службеници библиотеке одговарају на око 1.500 питања постављених преко телефона, и отварају писма упућена са све четири стране света која стижу у двадесетак џакова. Инжењери из Хаване могу да питају за најбоље средство против дејства рендгенских зракова, енглески студент може да се интересује за литературу о Дејви Крокету, а неки Канађанин питаће за најбољи уџбеник кинеског језика. На стотине свакодневних писама шаљу се, наравно, бесплатни одговори. Недавно је један неозбиљан студент дошао са великом отровницом у џаку, да пита како је треба хранити —па ни он није био одбијен.

Каталошка дворана садржи 9 милиона каталошких листића тако да је практично немогућно не наћи што се жели. Чим читалац остави испуњени листић на сто службеника, он га ставља у пнеуматичну цев и шаље на један од седам спратова где су књиге. Укупна дужина путања поред полица износи 130 километара. Нађена књига шаље се на бесконачној траци у року од 7 до 8 минута а светлећа табла са бројем позива читаоца да подигне тражени примерак.

Садашња библиотека настала је у току последњих сто година. Њено језгро сачињавају дела из три богате приватне библиотеке. Оне су сједињене и смештене у највећу мраморну зграду у Америци коју је подигла у ту сврху општина Њујорка. У средини на другом спрату је велика читаоница, а у суседној дворани су каталози. Дуж ходника су улази за више мањих просторија у којима се чувају дела из појединих области. Током времена се показало да је план био добро замишљен, јер до сада три милиона читалаца годишње нису имали никаквих тешкоћа или губитка времена у току рада.

Установа се издржава искључиво од многобројних добротвора. На сваки позив за добровољне прилоге људи се радо одазивају.

Колико у библиотеци има посла показаће само један пример. У њој је запослено 170 лица која знају 33 језика и баве се искључиво пријемом и завођењем у регистре свакодневних пакета са књигама, часописима и новинама.

Није редак случај да се на заседању ОУН износе материјали који се месецима припремају на основу документације узете из градске библиотеке у Њујорку.

За време последњег рата савезничке снаге имале су често успеха и зато што су операције вршене на основу географских података добијених у овој установи. Није могућно ни издалека набројати услуге које она чини свим гранама науке. Према специјалном плану у њој је досад снимљено на микрофилму 1760 најзначајнијих научних дела штампаних у свим деловима света.

Музичко одељење је у могућности да посетиоцу стави на располагање готово све што затражи, од оригиналних Бетовенових забележака на нотној хартији до народних попевки са острва Фиџи. У дворани посвећеној генеалогији, која располаже несхватљивим материјалима, могућно је, на пример, на основу парохијских књига да се изврши реконструкција лондонског становништва у 16. веку, и то из улице у улицу и из куће у кућу.

Постоје једна врата на којима пише: „Ретки примерци". Кад притиснете на звонце, врата отвори један службеник и ако види да за то имате довољно разлога, показаће вам рецимо прво издање Шекспирових дела. Не на филмској траци, већ у оригиналу! Уопште се може рећи да су у овој згради сви задовољни: читаоци којима се излази у сусрет, и књиге, с којима се поступа са великом пажњом. Гесло ове библиотеке у Њујорку гласи: омогућити што бржи и што бољи сусрет између читаоца и књига.

СТАРА ВИТЕШКА ИГРА

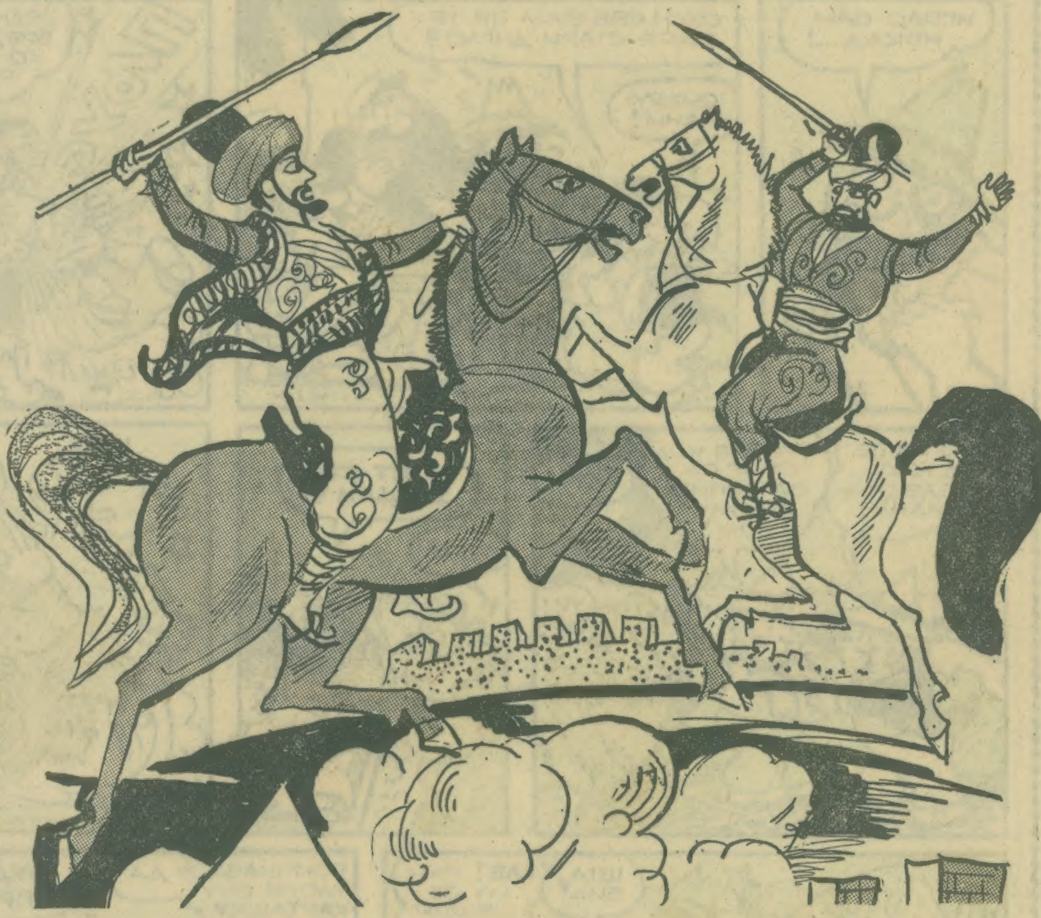
Први записи о џилитању — Ко ће даље и више пута бацити џилит — Кад се постизала добра кондиција — Џилитање је било раширено и у нашим крајевима

У многим крајевима наше земље, нарочито у Босни, Херцеговини, Црној Гори, па и у Србији, често се чује реч „џилитање". Иако та реч има неједнако значење, она се најчешће употребљава у смислу: јурење, трчање, надметање и слично. У ствари, тај израз и није много изгубио од свог основног значења, иако, према неким изворима, потиче он пре седам векова.

Аутор најстаријег записа о џилитању, још из 16. века, био је неки Герлах, пореклом Немац. Он је био присутан за време извођења те, за оно доба витешке игре на цариградском хиподрому. Игра се изводила често и испред самог двора, па и на великом тргу султана Ахмеда. Тако су се сваког четвртка, многи великодостојници Цариграда, после изласка из џамије, окупљали и посматрали џилитање на коме је каткад учествовало око хиљаду војника-коњаника. И султан је понекад посматрао ту игру и на крају сваком учеснику даривао по кесу новца. На тим вежбама лично је двапут учествовао и султан Мурат IV, за кога се, иначе, прича да је био небично снажан и развијен.

Џилитање се у ствари састојало у бацању неке врсте копља без шиљка. Дужина тог копља, такозваног џилита, тачније штапа, износила је 75—150 см. Војници су се једноставно надметали у томе који ће од њих даље и више пута бацити џилит. Тврди се да су га млади војници бацали најмање 2000 пута и тек тада су постизали добру физичку кондицију.

Иако је та вежба била нарочито омиљена и раширена код Турака претпоставља се да је она, ипак, татарског порекла. На Блиски исток донела ју је војска Џингис-кана још у 13. веку. па су је одатле Турци пренели у арапске земље, и то прво у Египат. Тек касније са доласком Турака на Балкан она је допрла и у наше крајеве у којима се, као у Босанској Крајини, одржала и до пре тридесетак година. А није нимало случајно што се највише задржала баш ту, јер је та територија била поприште жестоких борби између граничара и Турака.

Познато је да је та игра била раширена и у другим нашим крајевима. Најбоља потврда су и Мажуранићеви стихови из познатог дела „Смрт Смаил-аге Ченгића". На једном месту он каже:

„Срамота је такоме јунаку
Купит харач, не скупит харача,
Џилитнут се, не погодит циља..."

О појави те игре у Србији, тачније у Београду, сазнајемо највише из књиге Јоакима Вујића „Новејше земљеописаније целаго свијета". Штавише он наводи да то није нимало „наивна", већ врло опасна игра о којој је поред осталог записао:

„... Неки пут обичествују Турци долазити овамо на Калемегдан на џилитање, и себе на коњи увесељавају... Обаче ова игра је веома опасна, јербо доста пути неки у овој игри и животом заплате, или око изгубе, или руку и ногу пребију, а највише што бедне коње до смерти измуче и на последак покваре их..."

Иако нема речи о томе да је ту игру прихватио и наш народ, зна се поуздано да се она код нас одржала неколико векова. У Босанској Крајини су тек недавно ишчезла два обичаја повезана с џилитањем. Зна се, исто тако, да је и кнез Милош Обреновић био љубитељ џилитања, и ту игру је напустио тек пошто се једном приликом теже повредио.

ЊИХОВО ПОРЕКЛО

Најстарији „инструменти" су били: човеково грло и дланови којима је даван ритам. На основу овога су као први „прави" инструменти произведени разни бубњеви, удараљке, звечке и чегртаљке а по угледу на грло прве „свирале" — од дугих шупљих костију или рогова животиња. Рог или корна и сада припада великим симфонијским оркестрима.

Лук и стрелу употребљавају неки примитивнији народи и сада, а раније када је то било једино убојно оружје поред камена, човек је вероватно чуо да када запне и нагло опусти струну с једног краја лука до другог — она одаје неки звук. Можда га је то побудило да разапне и више струна. Већ две хиљаде година пре наше ере познавали су Египћани харфу, мању и наравно друкчију од данашње, коју су звали „тебуни". Од њих су је преузели Хебрејци под именом кинор. А у старих Грка она је, мало измењена, позната као лира, китара, пектис и тригоном.

Жица је прављена од животињских „црева" као што се и сада на неким гудачким инструментима употребљава. Стављањем подлоге од издубљеног дрвета или шкољке, можда кокосовог ораха, о коју се глас одбијао и у удубљењу појачавао треперењем — настао је и први резонатор.

Лук и код неких доцнијих инструмената служи као гудало а у народу је и сада за њега познато име лучац. Арапски кеманче — зар не личи на турску реч ћемане? — и наше гусле имају још такво гудало. Усавршавањем током времена дошло се до гудала за виолину дугог 74—75 сантиметара код кога је од XVII века прут паралелан са струнама, којих има око 150 до 250, што зависи од њихове финоће.

»РАКЕТНИМ« ПОЈАСОМ ПРЕКО КАМИОНА

У америчкој држави Вирџинији извршена је 8. јуна ове године једна необична приредба. Пред многобројном публиком и новинарима 27-огодишњи Харолд Грем прелетео је преко једног великог камиона.

Овде се није радило о некој лакоатлетској спортској приредби или о циркуској представи, него о „историјском тренутку", како неки мисле и овај догађај изједначују са оним часом када су браћа Рајт пре 57 година извршила први историјски лет аеропланом који су сами конструисали и који је за 12 секунди превалио „гигантски" пут од 40 метара.

Харолд Грем је инжењер. Том приликом он је приказао нов изум: једну направу у облику ранца који се помоћу каиша прикопча на леђа. Помоћу ове направе он је остварио давни сан да „полети" као птица. Направа се у принципу састоји од две боце напуњене водоником и прикопчане на леђа. „Ракетни појас", како је назван овај изум, има систем цеви кроз које „летећи човек" укључивањем може да испусти компримирани гас и да на тај начин одреди правац и висину лета. Помоћу полуга које држи у рукама регулише лет слично као што се управља мотоциклом.

СМРТ ВРЕБА У КАРИЗУ

Кариз, — тихо је проговорио наш пратилац и сео. — Вода! одједном је крикнуо он. Каризи су дубоки бунари, које су сточари прокопали до подземних река

Идемо већ други дан не подижући главе. Други дан газимо по својој сенци. Ујутро је та сенка била нешто дужа. Око подне је она све краћа, док се најзад не скрије испод широких ђонова наших ципела. То значи да се усијано бело сунце зауставило у зениту и лије на исцрпљену земљу пустиње растопљену лаву зракова. Вене су отекле. Почињемо да губимо свест.

Воде!

Воде! Како је само дивна мутна, зелена, смрдљива вода!

Али, нема никакве воде.

Зар може да се игде сачува и кап воде на земљи коју је спржило сунце и претворило је у прашину? А и та земља пржи ноге чак кроз дебеле ђонове ципела.

Други дан је над нама бело загушљиво небо. Под ногама је прашина. На хоризонту је плава и зелена фатаморгана. У њој видиш час таласе мора, час далека поља трске. Али, ми знамо да испред нас нема ни мора ни зелених оаза...

На путу је био извор и ми смо све наше наде полагали у њега. Међутим, његова вода је била горко-слана.

И ево опет — три човека и две муле — иду даље према фатаморгани, према зеленој сумаглици, тешко чинећи корак по корак. Сува кожа се затегла и само што не прсне. А усне су одавно побелеле и испуцале, док се у прслинама накупила црна прашина.

Прашина ублажује шум корака. Изгледа да идемо безвућно, као фатаморгана, пловећи изнад усијане земље. Почиње већ да нас хвата осећање немоћи у пространој мртвој Иранској пустињи.

Одједном је наш пратилац подигао руке и потрчао у страну. Претрчавши око 50 метара, пао је лицем на пешчано узвишење.

Ето, један је већ настрадао!...

Али, изненада су и муле полетеле у том правцу и задржале се поред палог пратиоца. Ми смо потрчали за њима.

Пратилац је лежао на трбуху, забивши главу у црну земљу. Муле су нестрпљиво трупкале укруг, осипајући копитама песак.

Кариз, — тихо је проговорио наш пратилац и сео. — Вода!

Вода! — одједном је крикнуо он и почео да скида конопац са муле.

Кариз! Слушао сам о њима. Каризи су дубоки бунари, које су сточари прокопали до подземних река. Из таквих бунара воду захватају помоћу ведра завезаног за дугачки конопац.

Ми смо све наше конопце повезали у један и пустили ведро у бунар. Али, у подземној реци је било мало воде. Ведро је захватило само мало влажног песка. Тада сам ја решио да се спустим у кариз. Завезао сам се за крај конопца и спустио у таму. Упирао сам се рукама о зидове. По глави ми је сипио песак. Светли кружић неба над главом бивао је све мањи. Зидови бунара постајали су хладнији и влажни.

Доле је тамно. Напрегнуте уши су у стању да чују најслабији шум. Најзад, чује се жубор воде, али и неки несхватљив шум. Гледам, не види се ништа. Најзад осећам: ноге су у води. Дно. Вода је до чланака.

Сагињем се и, саставивши шаке, пијем, пијем, пијем. Како је здрава — вода! Вода!

Одједном опет неки шум и пљесак у води. Као да је неко мокрим шакама лупнуо неколико пута по води. Замро сам. Слушам задржавши дисање. Али чујем само ударе свог срца.

Палим шибицу. Она је блеснула и угасила се. Запазио сам да стојим на дну пећине и да је око мене вода. Стављам ведро на дно и лончићем сипам воду у њега. Тада је изненада око мене вода ускипела. Као да је неко створење са безброј ногу потрчало по води!

Брзо узимам шибицу и палим је. Она је опет блеснула. Лагано сам подигао ведро. Пламен шибице је осветлио десетине жмиркајућих очију. На зидовима пећине клатиле су се, претећи, змије. Из воде су ме не мичући се гледале жабе и корњаче. Њихове очи су повремено светлеле као свици у ноћи.

Жабе су се због глади претвориле у скелете покривене кожицом. Оне су дошле из оближње реке подземним каналима и зауставиле се ту, осуђене на смрт. Корњаче и змије су пале одозго.

Њихове гладне очи су гореле, изгарале.

Сада ће шибица да се угаси. Та гладна мокра гомила навалиће на мене својим влажним, хладним и љигавим телима.

Шта да радим?

Ватра је парализсала становнике бунара. Страх је парализао мене.

Нешто ме је лупило по појасу. Конопац!

Зграбивши пуно ведро, дрмнуо сам конопац свом снагом. Брзо су ме повукли навише, док ми је на главу опет падао песак.

Ево ме на површини. Врућина је, а мене је ухватила дрхтавица. Легао сам на песак и зарио лице у дланове. Кроз главу ми пролазе страшне слике пустиње: врела земља, нигде воде, варљива фатаморгана... Али, све то нестаје и бледи пред бунаром. У њему сам мало пре видео други свет. У свету где је вештина хватати и гристи јача од човечијег разума. А шта може да буде страшније од тога?

Моји другови су, без моје помоћи, извукли некако воду и за муле. Умивали су се без мене, поливали водом главе и леђа. Без мене су покупили ствари и оседлали муле. Када смо кренули, устао сам и, као у сну, пошао за караваном.

ЛЕЊИ МРАВИ

У мрављим насељима, која замишљамо као савршене заједнице, пронашли су научници нешто врло необично. Међу вредне и добре раднике: војнике, дадиље и подрумаре, увукли су се негативни елементи: пијанице, крадљивци, лењивци и робовласници.

Од 100 вредних мрава-радника најмање 5 су лењивци. Они свако јутро напуштају своја насеља као и вредни радници.

После дневног рада и труда, мрави одлазе у подруме својим „кравама“ да се нахране, где стари мрави негују биљне ваши. Лаким притиском на задњи део тела биљне ваши сваки може да дође до толико жељене капи слатког секрета, који ове луче. И у самом подруму постоји стража која чува ред и спречава злоупотребу. Али и међу мравима има пијаница! Они вешто заварају стражаре па се напију сока и из неколико ваши. Само сами се и одаду — после кратког времена, услед неумерене употребе овог „нектара“, показују знаке пијанства: тетурају се, окрећу се у круг и закрчују ходнике. Тада стражари ступају у акцију: својих оштрим клештама хватају нежељене госте и избацују их из ходника који воде за „крчме“.

У сенци вредних мрава живе и такозвани Амазон-мрави који уживају рђав глас робовласника. Они су потпуно напустили рад, — и живе од тога што заробе известан број ситних мрава које држе као заробљенике у свом мравињаку. Довољан је само мали покрет пипка њиховог господара па да се робови у трку разиђу и убрзо донесу велике количине хране, коју он зачас слисти, а за робове остави само остатке са своје трпезе. Робовласници су се током времена тако навикли на робове, да су се дегенерисали и постали беспомоћни — без робова би вероватно угинули од глади.

ЛЕТЕЋА ФАРМЕРКА

Фармерки Рут Глозер, из села Мочвел, у кантону Берн, Швајцарска одједном је хоризонт постао мали. Гледајући сваки дан у небо све ствари за њу почеле су да добијају други изглед. У том маштању она се одлучи да постане авијатичарка. И, заиста, да нас она има седам диплома као туристичка авијатичарка, као падобранац и пилот акробата.

Тако је Глазерова постала прва жена пилот Швајцарске. Она има све особине професионалног пилота и жеља јој је била да постане линијски пилот, а да поред тога вози и хеликоптер.

Великом енергијом и јаком вољом она је то све и постала. После летења Глазерова прелази пут од аеродрома Белпмоз до њене фарме на коњу, затим марљиво ради на својој фарми.

ИСТОРИЈСКА ФОТОГРАФИЈА

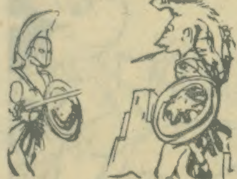
Велик број такозваних историјских фотографија постале су легенда. На њима се често приказује догађај који открива способности и интуицију фотографа који су успели да се у згодно време нађу на згодном месту. Камера им је омогућила да овековече поједине фрагменте из историје.

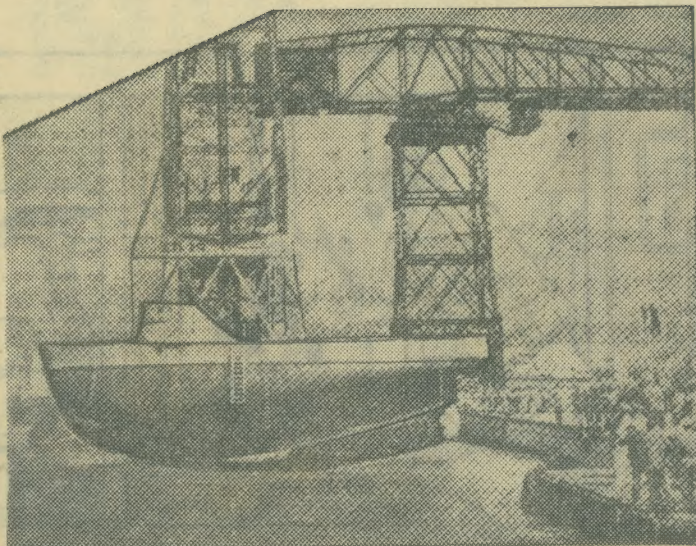
Многе слике које су овековечиле историјске догађаје познате су широм света. Али, ко се сећа имена оних који су те снимке начинили или ко се сећа околности под којима су ти снимци начињени? Да би све то сачувао од заборава колико год се може, Џон Фабер, историчар америчког националног удружења фото-репортера, направио је по свом укусу збирку најзначајнијих историјских фотографија која има 57 слика. Фабер је и сам био фото-репортер и своју збирку почео је са фотографијом Роџера Фентона, који је као дописник једног листа учествовао у Кримском рату 1855 године. У оно време још није био пронађен систем полутонова у фотографији, тако да су уметничке руке морале да допуне рад. Израда сваке фотографије у то време била је права мука. Метод којим се служио Фентон био је несавршен; све је могло да поквари слику: топлота, мало прашине, влажност, па чак и његов дах када није пазио. Све је то могло да уништи осетљиву плочу.

Ова збирка иначе је лепо опремљена. На насловној страни приказан је фотограф из ранијих времена у чијој се позадини види скициран процес прављења фотографије. У њој има много занимљивих детаља у којима се описују трагедије, напети тренуци, и веселе сцене у којима су се нашли фотографи. Тако се ту налази и случај фоторепортера Вилијама Варнике који је кренуо да сними полазак председника општине Гејнора који је требало да се укрца на брод. То је било 1910. године. Међутим, Варнике је закаснио, а његове колеге су већ сликале Гејнора и вратиле се у своје редакције. Варнике је хтео да по сваку цену направи снимак. Док се мучио око улагања новог оквира у апарат, неко је покушао да изврши атентат на Гејнора. Ту је срећа послужила Варника; успео је да сними тај моменат и захваљујући стицају тих околности његово се име прочуло. У овој књизи у већини случајева даје се име онога који је снимак направио и износе се околности под којима је све то учињено.

ИПАК ХОМЕР

Брижљива анализа грчког епа „Илијаде“ помоћу електронских машина показала је да је ово велико класично дело читаво написао један једини лесник. Ово је недавно изјавио Џемс Мекдонаф, научни сарадник Колумбија универзитета у Њујорку. Мада су и досад спевови „Илијада“ и „Одисеја“ приписивани Хомеру, научници нису искључивали могућност да је у стварању ових дела учествовало више песника. У испитивању Џемса Мекдонафа свих 120.000 речи „Илијаде“ били су подвргнути брижљивој анализи, као и њихова метричка употреба.

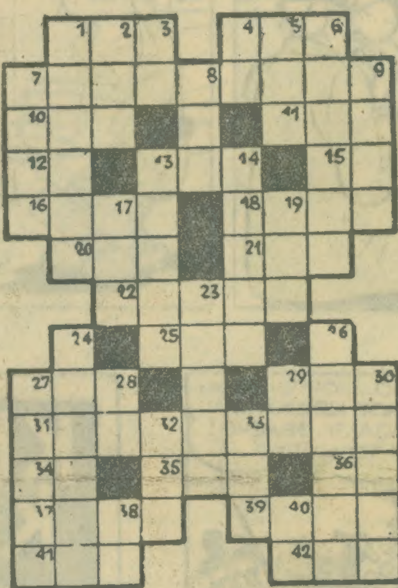
У СУСРЕТ НАЈВЕЋИМ ДУБИНАМА

Американци који су професору Пикару ставили на располагање знатна финансијска средства преотели су Французима рекорд роњења батискафом у дубину. Наиме, Жак Пикар је са батискафом „Трст“ пре годину дана доспео у Тихом океану до дубине од 10.740 метара, а Француз Уо постигао је пре тога светски рекорд, 1954 године, када је код Дакара стигао на дубину од 4.050 метара.

Средином августа завршен је у Тулону и пуштен у море нови француски батискаф „Архимед“. Он представља последњу реч технике у области подморског истраживања. „Архимед“ носи ознаку Б. 11.111 и има такве квалитете да може, како се стручњаци надају, са лакоћом да постигне највеће дубине у мору које су веће од 11.000 метара. Изградња „Архимеда“ стајала је 250 милиона старих франака. По мишљењу његових твораца он представља „руке и очи за велике дубине“ а они се надају да ће се помоћу њега омогућити истраживање најдубљих и најскривенијих подморских провалија.

Поред научно истраживачких циљева пред „Архимеда“ се поставља и један чисто спортски задатак: преотети светски рекорд роњења у дубину Американцима и бацити котву на још неосвојене океанске дубине. Још увек има доста неосвојених „врхова“ океанских Хималаја постављених на главу. То су океански амбиси Кермадек недалеко од Новог Зеланда (10.050 метара) Филипини (10.265 метара), Курили (10.540 метара), Тонга код Каприкона (10.880 метара), Рамапо источно од Јапана (10.050 метара) и највеће подводне провалије на свету код Гуаме (11.034 метра)

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) домаћа животиња; 4) музички термин; 7) индустријска биљка; 10) женско име; 11) друга; 12) иницијали нашег језичког реформатора; 13) град у Немачкој; 15) река у Аустрији; 16) обала; 18) македонско мушко име; 20) холандски сликар (17. в.); 21) предигра у шпанским комедијама; 22) једињење хемијског елемента са кисеоником; 25) службени спис; 27) свеза; 29) лом; 31) град у СССР; 34) предлог; 35) богиња зоре код старих Грка; 36) прилог за место; 37) река у Етиопији; 39) староримски књижевник; 41) оквир; 42) неман.

Усправно: 1) руски књижевник („Евгеније Оњегин“); 2) женско име; 3) два слова; 4) першун; 5) језеро у Северној Америци; 6) врста птице; 7) град у Француској; 8) орган чула вида; 9) метак; 13) чун; 14) наше издавачко предузеће; 17) копрена; 19) својта; 23) прилог за време; 24) река у Чехословачкој; 26) врста експлозива; 27) река у Бугарској; 28) иницијали нашег савременог књижевника („На Дрини ћуприја“); 29) два слова; 30) врста птице; 32) рубље; 33) особина; 38) део коњске опреме; 40) показна заменица.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) аут; 3) кас; 6) пер; 7) врста; 9) Арап; 11) атол; 12) Молат; 14) име; 15) ут; 16) Лаб; 17) А(нтонио) Ј(анигро); 19) Кремљ; 20) Ита; 21) ада; 22) зло; 23) дно; 24) Авала; 26) ес; 27) Ика; 28) он; 29) Опа; 31) Араго; 33) бора; 35) твид; 36) ерата; 37) еја; 38) тле; 39) ета.

Усправно: 1) аеротранспорт; 2) Урал; 3) Кра; 4) Асти; 5) стоматологија; 6) памук; 8) алеја; 10) палма; 13) Таљ; 19) Едо; 20) иле; 22) Зварт; 23) „Деобе“; 24) Ака; 25) анода; 30) Арал; 32) авет; 34) Ате.

Танкови са свежим млеком

Беланчевина је основна супстанца појединих ћелија људског организма а највише је има у млеку и млечним производима. Најмање количине потребне за одржавање људског организма у току једног дана износе 0,6 грама беланчевине по једном килограму телесне тежине. Иначе је нормално потребан један грам на сваки килограм тежине.

Према годинама старости, за нормално функционисање организма у току 24 часа, било би потребно на сваки килограм тежине оволико грамова беланчевине:

за децу до 6 месеци	3,5
за децу од 7 до 12 месеци	3,0
за децу од 1 до 6 година	2,8
за децу од 7 до 9 година	2,5
за децу од 10 до 14 година	1,8
за омладину од 15 до 18 година	1,5
до 65 година	1,0
преко 65 година	1,2

У појединим врстама млека различита је садржина односно тежина беланчевина. У 100 грама пуномасног млека има је 25,8 грама, у истој количини сира од 19 до 28 грама, што зависи од врсте (у 100 грама бутера има само 0,6 грама, а у 100 грама хлеба; црног 9,5 а белог 8,5 грама).

Различите врсте занимања повлаче код одраслих и извесна померања у овим прописима. Нарочито је то случај код тежег физичког рада или умног напора који захтева већу концентрацију пажње.

За возаче моторних возила у многим градовима Западне Немачке на бензиским станицама уз пумпе-танкове са горивом за возила, постављају се и танкови са свежим млеком за возаче. У судовима од пластике добија се пола литра свежег млека за физичко и нервно окрепљење и јачу концентрацију при брзој вожњи.

Јесте ли већ чули да...

... Јосип Ткалац био је први глумац-комичар који је играо у Београду. Он је са новосадским глумцима дошао из Загреба у фебруару 1842. године и играо је у „Театру на Ђумруку“, првом београдском позоришту.

... слон веома касно сазрева. Његова прва

младост траје 25 година; тек тада он достиже пуну висину и снагу.

... име Каиро носи је данаест градова у свету. Највећи од њих је онај у Египту, док се осталих десет Каира налазе у Сједињеним Америчким Државама.

... према писању дубровачког историчара Мавра Орбинија, први је у Србији употребио ватрено оружје кнез Ла

зар у рату против кнеза Николе Алтомановића 1317. године када се овај склонио у ужички град.

... пред други светски рат у Београду је било 13 биоскопа са 7.620 места.

... ваздушни саобраћај у нашој земљи отворен је први пут 28. фебруара 1928. године.

Тог дана полетео је први авион на првој линији Београд—Загреб.

... од свих градова у Србији снег се просечно задржава највећи број дана у Крагујевцу (40), Титовом Ужицу (38) и Зајечару (37).

... египатски фараон Тутмес III, 1.500 година пре наше ере, имао је

ботаничку башту која је била надалеко чувена.

... од 800.000 становника колико их има немачки град Келн, 16.000 имају презиме Шмиц.

... музички инструмент акордеон пронађен је у Немачкој око 1825. године.

... речи „цилиндер“ и „сулундар“ у ствари су једна иста реч. То је грчка реч „килиндрос“ (ваљак) која је у латин-

ском добила облик „цилиндрус“, а касније у турском „силиндир“ од које је постао израз „сулундар“.

... за време лета срце слепог миша има 420 откуцаја у минуту, а за време зимског сна свега 16.

... највећу површину у целој светској историји обухватало је монголско царство („Царство великог кана“) за владавине Кублај кана, унука страшног Џингиз кана.

НАПРАВИ САМ

КАКО ДА НАПРАВИМО ТЕЛЕГРАФСКИ АПАРАТ

„Телеграф“ је грчка реч и можемо је превести са „писаљка на даљину“. Већ самим тим смо углавном рекли чему такав апарат треба да служи. Прави телеграфски апарати „пишу“ на велике раздаљине. У ствари, они не пишу правим словима, већ папирним тракама уцртавају читав низ тачака и цртица. Човек који ради са одашиљачем куцка по тастеру, на пример, једанпут кратко једанпут дугачко. На другом крају — електромагнетским путем се откуца: .— знак за слово а.

Та нарочита азбука се назива Морзеова. У овој азбуци можете се служити и куцкањем, зујањем или лампицама. Ово последње је најједноставније. Без много муке можете са пријатељем који станује у суседству успостављати на тај начин телеграфску везу. Морате ипак знати да улице и јавна места не смете, без дозволе, изукрштати жицама.

Апарат је заиста веома лако направити. На дашчици која је неких 8 сантиметара широка и 12 дугачка имате места за целу апаратуру. За џепну батерију оставите места у једном углу дашчице и ту је добро причврстите.

Потребна вам је мала сијалица (за џепну лампу) и један фасунг за њу. На слици се види како се фасунг причвршћује на дашчицу. Направите сасвим једноставан тастер од парчета месинга или плеха, неких 12 сантиметара дугачак. Он мора бити довољно узан да би прошао, као што се то на слици види испод фасунга за који је учвршћена сијалица. На једном крају тастер се учвршћује са два шрафа а напред се савије једно парче од око 1,5 сантиметра дугачког.

Онда, поставите још један завртањ и од њега спроведите бакрену жицу до фасунга, а оданде до краћег крака батерије. Морате водити рачуна о томе да жица на местима где се везује буде потпуно равна. Тастер се подиже на горе тако да, догод не притиснете на њега, належе на контакт-шраф фасунга.

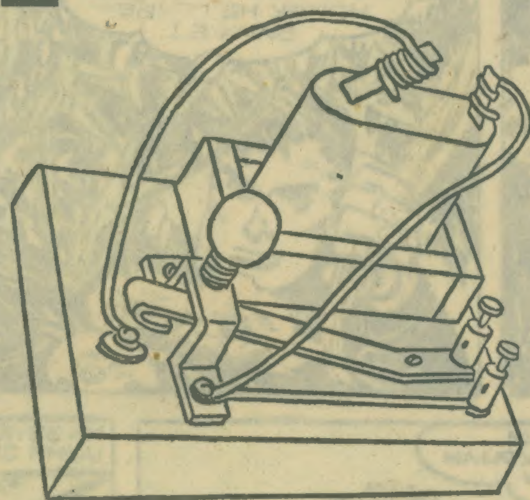
Лук се не сме дирати, јер иначе неће цео апарат функционисати.

Са већег крака батерије води жица до месинганог шрафа учвршћеног испод тастера. Он даје контакт кад хоћемо да одашиљемо поруку, значи — кад притиснемо на тастер.

Сад вам треба још само две изолиране жице које ћете спровести од вашег апарата до пријатељевог.

На слици доле види се ток струје и како поједини делови раде.

А ево вам Морзеове азбуке.

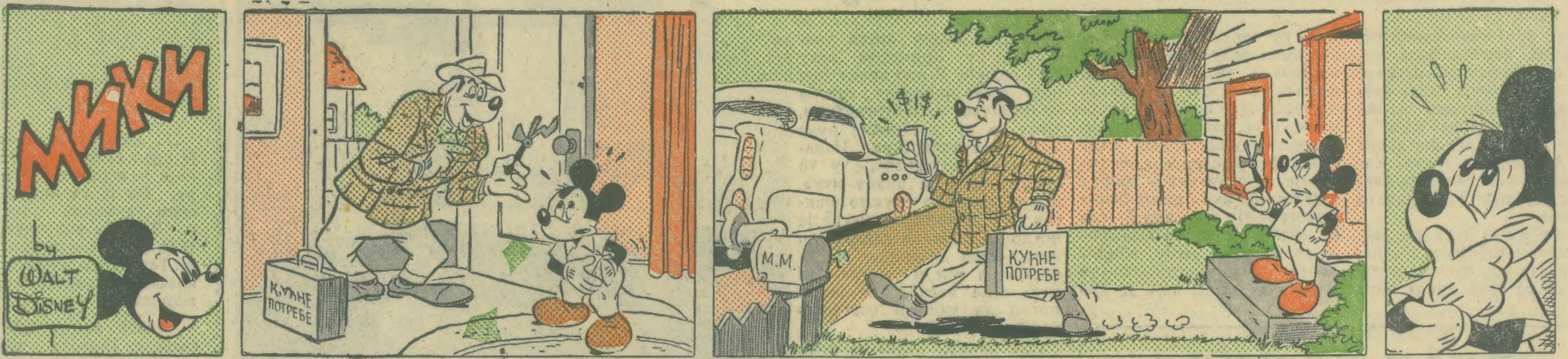

а .—
б —...
в ...—
г ——.
д —..
ђ —..——
е .
ж ——..—
з ——..
и ..
ј .———
к —.—
л .—..
љ .——.
м ——
н —.
њ ——.——
о ———
п .——.
р .—.
с ...
т —
ћ —.—..
у ..—
ф ..—.
х ....
ц —.—.
ч —.——.
џ ——.—.
ш ———.—

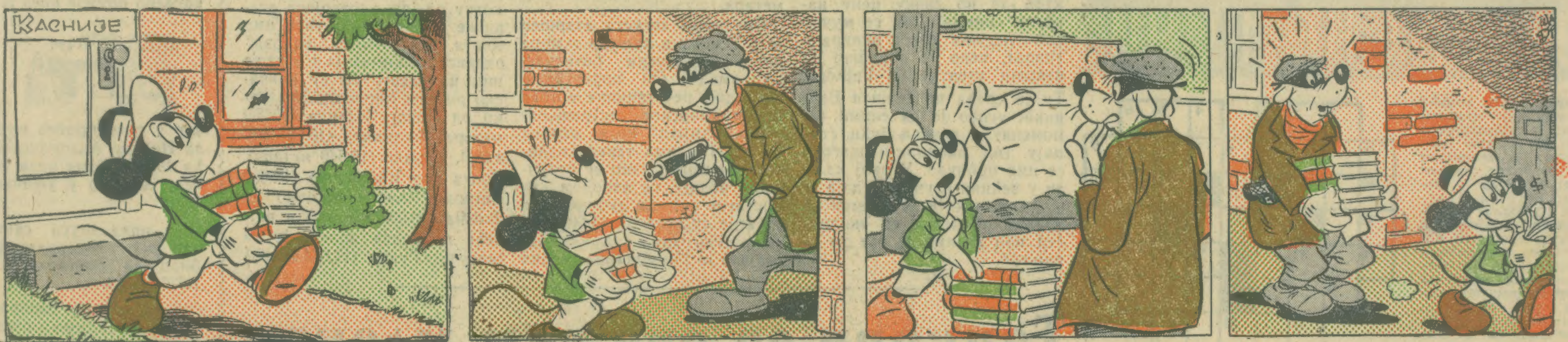
ТВРЂАВА

Покушајте да од узаних и танких летвица направите костур за тврђаву и облепите га чвршћим картоном изрезаним као што показује слика. Тврђава ће лепо изгледати ако по „зидовима“ направите и шаре као да су зидани од камена. Не заборавите заставице и цвеће.

Ква-Ква!

уређује Паја Патак

БОЉЕ ЈЕ

— *Кад порастеш, постани разносач пакета као чика Шиља — саветује ујка Паја Раји.*

— *Више бих онда волео да будем Деда Мраз јер он разноси пакете само једном годишње — пристао је Раја.*

МОЖДА НИЈЕ ПЛАЋЕН РАЧУН

На часу физике наставник објашњава кратак спој:

— *Окренем прекидач, али сијалице се не запалише. Покушам поново, али узалуд. Децо, шта је узрок томе?*

— *Можда није плаћен рачун, одговори Гаја први.*

НИЈЕ БОЛЕСТАН

Разболео се чика Баја. Један његов пријатељ, забринут због тога, оде и позове лекара, иако чика Баји то није рекао.

— *Кад је дошао лекар, пријатељ рече:*

— *Бајо, лекар је ту...*

— *Реци му да никог не могу примити, јер сам болестан.*

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. Текући рачун бр. 101-707/1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.